

АНАЛИЗ
на ситуацията и оценка на потребностите
в община ТЕРВЕЛ

Март 2016 г.

Доклад

Месец януари 2016

1 Въведение

Ситуационният анализ и оценката на потребностите на рисковите групи в община Тервел е етап от процеса на проучване и стратегическо планиране на социалните услуги на областно ниво. Обобщавайки анализите на всички общини се осъществява цялостен модел на планиране, развиване и предоставяне на социални услуги на областно ниво, насочен към подобряване на достъпа до качествени социални услуги, повишаване на ефективността и ефикасността на системата за социални услуги и използването на структурните фондове на Европейския съюз.

Анализа на ситуацията и оценката на потребностите на рисковите групи на общинско ниво се извърши с прякото участие на всички заинтересовани страни – общинска администрация, дирекция „Социално подпомагане” гр.Тервел (ДСП), дирекция „Бюро по труда” гр.Тервел (ДБТ), представители на целевите общности. Аналитичният доклад е продукт от съвместната работа на служителите в дирекция “Човешки ресурси, социални услуги и екология“ на общинска администрация.

2 Методология

2.1 Цели и обхват на проучването

Целта на доклада е да се насочи вниманието към осигуряване на равен достъп до услуги за всички рискови групи и уязвими общности, живеещи на територията на общината в съответствие с реалните им потребности и планиране на гъвкави социални услуги; да се насърчат услугите в общността и ползването на услуги от резидентен тип само в краен случай; да се проучи ефективността на мрежата от услуги и оптимизира използването на ресурси /финансови и човешки, материална база и социална инфраструктура/

В географско отношение обхватът на проучването покрива всички населени места на територията на община Тервел.

В контекста на стратегическото планиране на социалните услуги се очертават и **практическите ползи от ситуационния анализ**. Обобщените резултати от проучването и заключенията в аналитичния доклад ще осигурят:

- Обосновка за избора на приоритети и стратегически направления в Областната стратегия и план за развитие на социалните услуги в област Добрич за периода до 2020г.;
- Профил и характеристика на отделните рискови групи и подгрупи, необходими за дизайна на услугите и мерките, включени в областната стратегия, които да съответстват на специфичните потребности на всяка група;

Обобщените изводи от анализа на ситуацията и събраните конкретни данни са важни за адекватното планиране капацитета на предвижданите социални услуги и за избора на тяхната форма – начин на осигуряване на достъп и достигане до клиентите, обслужващи едно или

няколко населени места в една или повече общини, както и за разработване на „смесени“ услуги за рискови групи – комбиниране на две или повече услуги под един „административен покрив“.

2.2 Методи за проучването и анализа на ситуацията в община Тервел

Основните методи и инструменти, използвани за обработване на информацията са: събиране, наблюдение, анализ, синтез, докладване на социалната обстановка, обработка и интерпретация на статистическите данни. Източниците на използваната за анализа информация са: дирекциите в ОА – Тервел, МКБППМН, дирекция “Социално подпомагане” – гр.Тервел, дирекция“Бюро по труда“гр.Тервел, НСИ, анализи, доклади, стратегически документи на национално, областно и местно ниво. Анализирането премина през следните етапи: предварителен /дефиниране на целта и очаквани резултати/, същински /конкретната практическа дейност/ и заключителен /оценка и обобщение на резултатите, проектиране на решения/.

Наред с това е събрана информация за социално-икономическото и демографското развитие на общината, уточнени са отделни качествени и количествени параметри на развитието и, което позволява да се направи анализ на финансовите и възможности за развитието на социалните услуги.

3 Описание на ситуацията в община Тервел

3.1 Обща характеристика на община Тервел

Община Тервел се намира в североизточна България, заема западната част на Добричка област, с обща площ от 579,7 кв. км. Надморската височина е от 50 до 300 м. Богатството на общината е плодородната добруджанска земя. На север и северозапад общината граничи с общините Дулово, Алфатар и Кайнарджа от област Силистра, на изток с Крушари и Добричка община от област Добрич, на юг с Вълчи дол от област Варна, и на югозапад с Никола Козлево и Каолиново от област Шумен. В теренно отношение община Тервел предлага благоприятни условия за строителство на сгради и съоръжения от различен вид и тип. Нивото на подпочвените води е дълбоко и не усложнява инженерно–геоложката обстановка. На терена не се наблюдават физико-геоложки явления като свлачища и срутища. Районът предлага подходящи условия за развитие на селищната мрежа, с уместно разположение на техническата инфраструктура и сравнително удобни територии за развитие на селското стопанство.

Административният център - град Тервел - отстои на 42 км от областния център - гр. Добрич, на 91 км от морското пристанище Варна и на 58 км от дунавското пристанище Силистра. Селищната мрежа съдържа 25 села и 1 град. Град Тервел (6966 жители) попада в категорията “много малки градове”. В групата на селата влизат 3 от категорията¹ ”средни”, 12 “малки” и 10 “много малки села”. Освен функционален, градът е и пространствен център. Като цяло селищната мрежа може да се определи като мозаечно-дисперсно разположена в територията. Условно може да се определят две зони на насищане на населените места: градска и аграрна. Градската зона обхваща едно населено място (гр. Тервел) с население 38,2 % от общото. Аграрната зона обхваща останалите 25 населени места с население 61,8 % от общото.

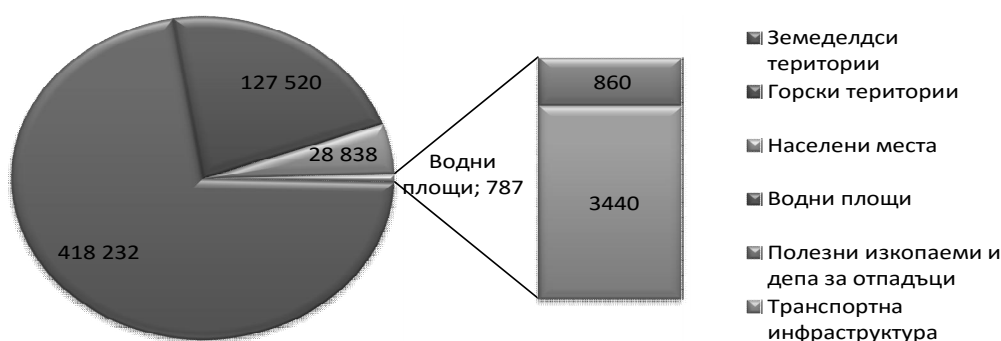
¹ Средни села – от 1000 до 2000 жители; малки села – от 250 до 1000 жители; много малки села – до 250 жители

Планиране на социалните услуги в област Добрич 2016-2020г.

Средната селищна гъстота (4,5 селища на 100 км²), е близка до тази за страната (около 5). При отчитане на демографската маса и в градската зона, тя става с много по-благоприятни измерения. Средното отстояние между населените места е 5,2км., което е добра предпоставка за формиране и функциониране на единна жизнена териториално-селищна среда. По степен на урбанизация, общината е на последно място в областта с 38,2 % градско население (на първо е община Добрич град) и е под средната стойност за страната – 70 %. Останалата демографска маса (61,8 %) е разпределена в сравнително равномерна мрежа от села. Икономическият облик на селата е селскостопански, с подчертан самозадоволяващ се производствен характер. Като цяло, в селата липсват възможности за трудова заетост, обезпечаваша жизнената кариера на младите хора. Промислените и обслужващите функции са съсредоточени изключително в града.

Общата площ на територията на община Тервел е 579 677 дка, което представлява 12,3% от територията на област Добрич.

Фигура 1: Територии по вид

Най-голяма площ заемат земеделските територии - общо 418 232 дка (72,2% от площта на общината при средно за страната 58,7%). **Обработваемата земя** в земеделските територии е 353 671 дка. Показателят “обработваема земя на човек от населението” варира в твърде широки граници като достига и екстремни стойности – от 3,4 дка/човек за землището на гр.Тервел, 8,3 дка/ч. за с.Божан и т.н., до 633,3 дка/ч. за с.Брестница и 833,6 дка/ч. за с. Войниково. Средно за общината този показател е 19,7 дка/ч. – три пъти по-висок от средния за страната (6,3 дка/ч.), два пъти по-висок от средния за Североизточния район за планиране (9,2 дка/ч.) и малко по-висок от този за област Добрич (16,5 дка/ч.). Горските територии заемат площ от 127 520 дка (22,0% от територията на общината, при средно за страната 33,6%). Територията на населените места и други урбанизирани територии е с площ 28 838 дка. Останалата част от територията на общината се заема от водни площи – 787 дка, територии за добив на полезни изкопаеми и площи за отпадъци – 860 дка, територии за транспорт и инфраструктура – 3 440 дка. На територията на общината преобладаваща е частната собственост на земите – 265 436 дка, или 45,8% от общата територия на общината. Държавна собственост са 190 314 дка (32,8%). Общинска е собствеността върху 95 922 дка (16,5%).

Планиране на социалните услуги в област Добрич 2016-2020г.

3.2 Население – демографска характеристика

Населението на община Тервел по официални статистически данни от последното преброяване към 01.02.2011 г. е 16 178 души, което е около 8,52% (189 677) от населението на област Добрич и 1,67% (966 097) от населението на Североизточен район. Актуалният анализ потвърждава предходните прогнози относно промените във възрастовата структура. Увеличава се делът на лицата в икономически активна и надтрудоспособна (пенсионна) възраст и намалява този в подтрудоспособна. През следващите години този процес ще продължи, като ефектът му ще бъде най-осезаем в населените места с подчертано регресивен характер на демографската структура.

Таблица 1: Население по възраст и населени места

Населени места	0-4	5-9	9-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75-79	80-84	85+	Общо
ТЕРВЕЛ	884	901	866	1025	1048	1007	1084	1077	1170	1128	1089	1155	1107	943	624	563	358	149	16178
ГР. ТЕРВЕЛ	303	303	322	353	394	364	388	372	474	489	470	493	413	326	217	187	135	59	6062
С. АНГЕЛАРИЙ	9	3	3	11	4	7	6	11	9	11	8	11	16	11	7	3	2	2	134
С. БАЛИК	10	19	4	10	17	17	14	15	14	18	14	16	17	14	13	3	4	5	224
С. БЕЗМЕР	77	80	82	77	84	77	70	75	86	86	51	54	77	77	57	28	16	8	1162
С. БОЖАН	31	35	30	35	39	38	44	48	33	31	39	56	37	16	15	11	6	2	546
С. БОНЕВО	-	2	2	3	6	6	6	2	-	9	8	9	6	1	3	7	2	-	72
С. БРЕСТНИЦА	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
С. ВОЙНИКОВО	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	2	1	1	1	-	-	8
С. ГЛАВАНЦИ	2	5	9	8	4	7	9	12	11	6	7	12	14	6	4	9	2	1	128
С. ГРАДНИЦА	19	33	36	29	18	28	34	31	22	28	21	19	10	6	11	6	1	2	354
С. ГУСЛАР	-	1	1	1	1	1	1	3	3	-	-	-	4	2	-	1	-	1	20
С. ЖЕГЛАРЦИ	30	41	26	50	45	53	57	78	66	50	58	75	73	64	42	40	20	12	880
С. ЗЪРНЕВО	58	53	71	88	77	73	78	105	117	77	90	80	83	74	53	36	18	5	1236
С. КАБЛЕШКОВО	52	57	42	39	45	44	51	42	37	32	30	28	22	24	9	12	12	3	581
С. КЛАДЕНЦИ	2	1	2	1	-	2	7	3	5	3	10	8	11	19	28	20	10	2	134
С. КОЛАРЦИ	35	34	32	38	35	41	59	37	32	31	42	43	51	43	25	24	12	5	619
С. КОЧМАР	-	3	7	14	6	6	8	4	17	15	10	29	27	34	20	43	18	6	267
С. МАЛИ ИЗВОР	-	-	-	-	-	1	1	-	2	1	1	1	3	3	-	2	2	2	19
С. НОВА КАМЕНА	3	6	13	14	18	7	14	22	19	24	19	34	69	71	36	45	42	16	472

Планиране на социалните услуги в област Добрич 2016-2020г.

С. ОНОГУР	1	2	-	-	3	2	1	-	2	2	5	2	5	3	2	1	7	2	40
С. ОРЛЯК	162	122	108	153	145	130	143	125	128	118	81	87	93	66	32	25	26	5	1749
С. ПОЛКОВНИК САВОВО	7	6	11	16	15	14	10	13	15	10	19	11	16	17	6	7	3	1	197
С. ПОП ГРУЕВО	40	43	29	46	60	51	40	37	41	38	62	46	28	14	15	21	4	2	617
С. ПРОФЕСОР ЗЛАТАРСКИ	5	2	1	1	3	4	-	-	1	2	3	4	4	4	1	3	2	1	41
С. СЪРНЕЦ	18	22	13	17	10	15	17	15	12	14	17	12	11	10	6	5	3	3	220
С. ЧЕСТИМЕНСКО	20	28	22	21	19	19	24	27	24	33	22	25	15	37	21	23	11	4	395

Данните са взети от Национален статистически институт.

Гъстотата на населението в община Тервел е 29,84 души/кв.км., което е 1,4 пъти по-ниско от средното за област Добрич (42,7) и 2,3 пъти под средното за страната (68,5). От таблицата е видно, че не може да се говори за обезлюдяване на общината като цяло. Не могат да бъдат ярко отличени и трайни миграционни процеси. Видима е тенденцията за много слабо изразена отрицателна динамика на общия брой на населението, както в селата, така и в общинския център.

Таблица 2: Жители по постоянен и настоящ адрес

Показатели	Община Тервел			гр. Тервел		
	31.12.2010	31.12.2011	31.12.2012	31.12.2010	31.12.2011	31.12.2012
Обитатели по постоянен адрес	28 238	28 065	28000	7 910	7844	7832
Обитатели по настоящ адрес	17 886	17 726	17627	6 964	6845	6820
Обитатели със съвпадащ постоянен и настоящ адрес	16 788	16 601	16502	6 622	6508	6469
Жители на общината, временно живущи извън общината (1-3)	11 450	11 464	11 498	1288	1336	1363
Жители на други населени места временно обитаващи общината (2-3)	1 098	1 125	1125	332	337	351

Данните са взети от ОА Тервел

В същото време, отново със слаби темпове, се наблюдава увеличение на броя на гражданите, които имат само постоянен адрес в община Тервел, а живеят на друго място (най-често Турция и големи градове в България). От гледна точка на териториалното разпределение на населението е налице значителна неравномерност. Населението на гр.Тервел по настоящ адрес възлиза на 38,69 % от цялото население на общината. Други 25,89 % от постоянно живеещите в общината са съсредоточени в селата Орляк, Безмер и Зърнево.

Планиране на социалните услуги в област Добрич 2016-2020г.

Таблица 3: Териториално разпределение на населението в община Тервел

Населено място	Жители по постоянен адрес			Жители по настоящ адрес			Жители със съвпадащ постоянен и настоящ адрес		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012	2010	2011	2012
гр. Тервел	7910	7844	7832	6964	6845	6820	6622	6508	6469
с. Ангеларий	325	325	316	140	136	130	136	132	126
с. Балик	514	508	505	257	250	247	239	234	229
с. Безмер	2413	2443	2483	1297	1340	1347	1171	1185	1187
с. Божан	1189	1199	1206	610	321	619	584	600	595
с. Бонево	508	504	510	77	75	75	74	71	71
с. Брестница	9	7	7	9	8	8	0	0	0
с. Войниково	3	3	2	2	2	2	1	1	1
с. Главанци	374	375	373	134	131	131	121	118	118
с. Градница	847	842	830	408	406	400	378	378	376
с. Гуслар	377	365	341	29	32	29	13	17	16
с. Жегларци	1648	1652	1652	893	885	871	852	845	832
с. Зърнево	3328	3321	3307	1267	1275	1273	1224	1230	1232
с. Каблешково	783	791	807	612	632	645	571	585	602
с. Кладенци	148	132	126	152	140	137	135	123	118
с. Коларци	800	798	802	665	660	653	608	605	608
с. Кочмар	258	246	239	276	257	251	233	218	211
с. Мали извор	25	23	20	33	31	30	22	20	18
с. Нова камена	502	469	445	479	443	412	456	421	393
с. Оногур	66	63	60	39	37	35	34	31	29
с. Орляк	3747	3721	3688	1955	1955	1944	1851	1875	1842
с.Полковник Савово	435	437	440	187	210	210	165	170	168
с. Поп Груево	1106	1108	1107	686	679	681	645	633	635
с.Професор Златарски	28	28	30	30	26	28	25	23	25

Планиране на социалните услуги в област Добрич 2016-2020г.

с. Сърнец	325	322	324	242	235	242	214	203	210
с. Честименско	570	548	548	442	415	406	414	393	391
общо	28238	28065	28000	17886	17726	17627	16788	16601	16502

Данните са взети от ОА Тервел

До 60-те години на миналия век всички населени места са увеличавали населението си. При преброяването през 1965г. е отчетена най-голяма численост на населението в преобладаващата част от селата. Оттогава селското население започва да намалява поради миграцията към градовете. До 1985г. продължава да нараства населението на гр.Тервел, но след това започва период на намаление, който продължава и до днес, макар че от 2005г. до момента се забелязва задържане на броя на населението в общинския център на едно и също ниво - между 6800 и 6900 души по настоящ адрес. За разлика от колебанията в градското население, населението на селата показва трайна тенденция на намаление. Изключение в това отношение са селата Безмер, Орляк, Каблешково, Божан, Сърнец и Полковник Савово.

Таблица 4: Община Тервел - Динамика на населението 2001-2013 г.

Години	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2010	2013
Община Тервел	18594	18491	18377	18226	17995	17899	17780	17297	17623
Град Тервел	7178	7127	7027	6966	6880	6869	6824	6682	6814
Села - общо	11416	11364	11350	11260	11115	11030	10956	10615	10809
с. Ангеларий	161	156	154	155	149	146	142	137	128
с. Балик	255	258	259	257	255	256	258	259	244
с. Безмер	1178	1208	1233	1236	1219	1231	1216	1229	1354
с. Божан	589	575	576	586	589	585	592	567	618
с. Бонево	98	97	97	96	92	91	90	83	75
с. Брестница	34	31	26	25	24	19	19	16	7
с. Войниково	14	14	14	14	13	13	12	11	2
с. Главанци	146	143	142	138	138	134	133	132	132
с. Градница	413	412	419	403	405	397	394	406	400
с. Гуслар	35	35	33	28	27	26	24	24	29
с. Жегларци	1021	996	980	971	969	969	965	911	873
с. Зърнево	1325	1317	1303	1284	1256	1237	1220	1222	1272
с. Каблешково	584	583	590	587	579	574	581	569	646
с. Кладенци	228	235	223	220	215	209	200	173	137
с. Коларци	764	779	775	757	755	749	722	651	653
с. Кочмар	398	394	372	353	338	331	328	286	252

Планиране на социалните услуги в област Добрич 2016-2020г.

Години	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2010	2013
с. Мали извор	63	62	60	59	58	47	47	39	31
с. Нова Камена	641	616	609	590	563	541	525	475	412
с. Оногур	45	41	45	42	41	39	41	39	35
с. Орляк	1810	1828	1874	1888	1886	1886	1902	1922	1946
с.Полковник Савово	196	193	190	193	188	191	187	177	211
с. Попгруево	692	692	683	684	685	688	683	668	679
с.Професор Златарски	46	40	48	46	38	36	32	33	28
с. Сърнец	215	209	197	204	197	200	204	195	242
с. Честименско	465	450	448	444	436	435	439	391	403

Данните са взети от ОА Тервел

Видно от таблицата през анализирания период се запазва относителният дял на градското население – от 38,60 % през 2001г. до 38,66 % през 2013г., като продължава да остава по-нисък от средния за страната от 67 %.

Ниво на раждаемост, естествен прираст, смъртност

Естественият прираст на населението на община Тервел за периода 2007–2012г. е отрицателен, като бележи обща тенденция на намаляване за изследвания период. Предвижданията сочат постепенно подобряване на показателите по отношение един от основните фактори при прогнозирането на демографското развитие – фертилността (определя се от контингента жени в детеродна възраст, броя живородени момичета и брачността). На основание тенденциите от последните 10-15 год. се очаква към 2020 г. коефициентът на интегрална фертилност да се стабилизира между 1,61-1,70. Изпълнението на тази прогноза е функция на социално-икономическите условия. Продължителността на икономическа криза е непредвидима на този етап, може да наложи ревизия на посочените стойности, респективно забавяне на процеса.

Таблица 5: Естествен прираст на населението на община Тервел 2007-2012 г.

Година	Живородени			Починали			Естествен прираст		
	Общо	Момчета	Момичета	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
2007	205	107	98	251	141	110	-46	-34	-12
2008	194	94	100	238	132	106	-44	-38	-6
2009	223	108	115	260	146	114	-37	-38	+1
2010	184	96	88	241	140	101	-57	-44	-13
2011	187	97	90	259	140	119	-72	-43	-29
2012	182	99	83	233	114	119	-51	-15	-36

Планиране на социалните услуги в област Добрич 2016-2020г.

Данните са взети от ОА Тервел

Възрастова структура на населението

В таблицата по-долу е онагледена тенденция за динамиката на населението по възрастова структура, обхващаща последните 15 години от развитието на общината. Данните показват, че делът на децата (0-17г.) от 1998 до 2012г. бележи намаление от 24,2 до 19,1 % от населението. В противовес на него икономически активното население, което включва жените от 18 до 59г. и мъжете от 18 до 62г. се е увеличило в абсолютна стойност от 55,5 % през 1998г. на 61,2 % през 2012г. Хората в пенсионна възраст (жени над 60г. и мъже над 62 г.) са намалили дела си от 20,3 % през 1998г. до 19,7 % през 2012г. От 1998г. до 2010г. делът в тази възрастова група е намалявал регулярно, докато след 2010г. този дял бележи слабо увеличение - от 19 % през 2010г. до 19,7 % през 2012г.

Таблица 6: Динамиката на населението в община Тервел по възраст

Община Тервел	Общо	От 0 до 17	Жени от 18 до 59	Мъже от 18 до 62	Жени над 60	Мъже над 63
2012 г.	17622	3367	5025	5761	2091	1378
			10786		3469	
	100%	19,1%	61,2%		19,7%	
2011 г.	17719	3429	5077	5779	2070	1364
			10856		3434	
	100%	19,4%	61,3%		19,4%	
2010 г.	17883	3506	5130	5843	2073	1331
			10973		3404	
	100%	19,6%	61,4%		19%	
2006 г.	18659	3849	5262	6083	2117	1348
			11345		3465	
	100%	20,6%	60,8%		18,6%	
2002 г.	19386	4326	5098	6119	2350	1493
			11217		3843	
	100%	22,3%	57,9%		19,9%	
1998 г.	20402	4940	5165	6160	2497	1640

Планиране на социалните услуги в област Добрич 2016-2020г.

			11325	4137
	100%	24,2%	55,5%	20,3%

Данните са взети от ОА Тервел

Възрастовата структура на населението в общинския център гр.Тервел и динамиката в нея през последните 15 години е отразена в таблицата по-долу. Запазват се тенденциите валидни за общината като цяло по отношение на намаляване на броя на децата (от 25,6% през 1998г. до 17,4% през 2012г.) и увеличаване на хората, които представляват т.нар. "икономически активно население" - от 57,3% през 1998г. до 64,2% през 2012г. По отношение на дела на хората в пенсионна възраст обаче, за общинския център не е валидна тенденцията, която се наблюдава на ниво община, т.е. в гр.Тервел делът на хората в пенсионна възраст се е увеличил от 17,1 % през 1998г. на 18,4 % през 2012г.

Таблица 7: Динамиката на населението в град Тервел по възраст

Град Тервел	Общо	От 0 до 17	Жени от 18 до 59	Мъже от 18 до 62	Жени над 60	Мъже над 63
2012 г.	6818	1188	2109	2265	767	489
			4374		1256	
	100%	17,4%	64,2%		18,4%	
2011 г.	6843	1 211	2134	2277	744	477
			4411		1221	
	100%	17,7%	64,5%		17,8%	
2010 г.	6963	1248	2163	2337	748	467
			4500		1215	
	100%	17,9%	64,6%		17,4%	
2006 г.	7263	1435	2199	2451	745	433
			4650		1178	
	100%	19,8%	64%		16,2%	
2002 г.	7594	1722	2134	2478	790	470
			4612		1260	
	100%	22,7%	60,7%		16,6%	
1998 г.	7703	1972	2046	2367	809	509
			4413		1318	
	100%	25,6%	57,3%		17,1%	

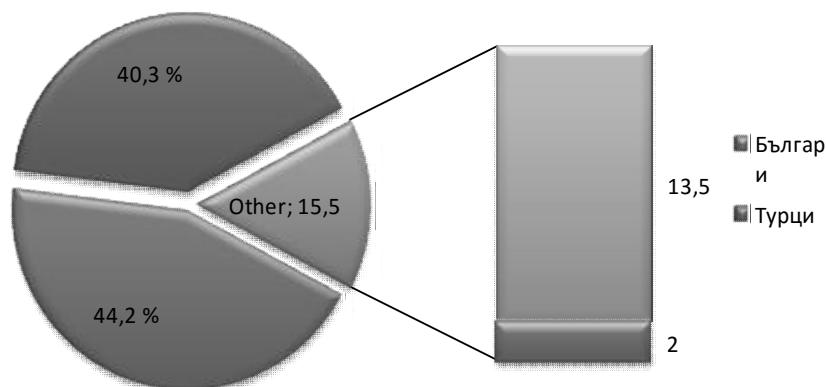
Данните са взети от ОА Тервел

Видно от таблиците през последните 15 години в община Тервел се наблюдава тенденция към увеличение на икономически активното население за сметка на останалите две възрастови групи - деца и хора в пенсионна възраст.

Етнически състав на населението

По данни от последното преброяване на населението през 2011г. в етническия състав на населението на общината българският етнос е 44,2% от населението, турският – 40,3%, ромският (циганският) - 13,5%, други етноси – под 2%.

Фигура 2: Етническа структура

Движение на населението, миграционни процеси

Механичният прираст в община Тервел през анализирания период е отрицателен и бележи тенденция на увеличение. Изселените жители през целия период надвишават заселените. Може да се направи констатацията, че се утвърждават негативните тенденции в естественото развитие на населението, изразяващи се в ниската раждаемост на населението и относително високата смъртност. Към тези фактори следва да се добави и въздействието на външната миграция, която пряко и косвено, също допринася за влошаване на демографската ситуация.

Таблица 8: Механичен прираст 2007-2012 г.

Година	Механичен прираст		
	Общо	Мъже	Жени
2007	-147	-96	-51
2008	-165	-66	-99
2009	-126	-64	-62
2010	-229	-118	-111
2011	-102	-39	-63
2012	-46	-13	-33

Данните са взети от ОА Тервел

Развитието на населението в демографски аспект е повлияно от икономическата и социална ситуация. Демографската структура на населението е подчинена на установилите се през последните години общи тенденции за страната – намаляване броя на населението, застаряване, ниска раждаемост, намаляване броя на сключените бракове, отрицателен

естествен прираст и засилени миграционни процеси. Близостта на мощния фокус на урбанизация – гр.Варна и произтичащите от това регулярни миграционни процеси (предимно трудови) предопределят промяна във възрастовата структура на населението и начина на стопанисване на земеделските земи - главно от арендатори, обработващи хиляди декари земи във високотехнологични стопанства предимно в сектор "зърнопроизводство" и традиционни за района култури.

3.3 Икономическо развитие на община Тервел

Макро-икономически показатели

Социално-икономическият комплекс на община Тервел се анализира и оценява по четири основни показатели: брой на активните стопански субекти; нетни приходи от продажби (в хил. лв.), брой на заетите (наетите) лица и размер на ДМА. При характеризирането му се прилага секторно-отрасловият подход. В първичния сектор се включва аграрният сектор и горското стопанство (вкл. лов и риболов). Вторичният сектор включва индустриалните отрасли (добивна и преработваща промишленост), а в третичния сектор – всички обслужващи отрасли (т.нар. сектор на услугите).С водещи икономически функции в община Тервел е първичният сектор, допълван от обслужването, което я определя като община с аграрно-обслужващи функции.

Аграрния сектор определя икономическия облик на община Тервел. Той е представен от различни отрасли, като водещ е селското стопанство. Общината разполага с 418 232 дка плодородна земя и има благоприятен за **земеделieto** климат. Отглеждат се преди всичко зърнени и технически култури: пшеница, ечемик, царевица, рапица, слънчоглед и др. Добивите са високи, стабилни и с високо качество. Районът е един от най-големите производители на селскостопанска продукция в страната. Производството на селскостопански продукти е организирано, както в стопанства на регистрирани земеделски производители - физически лица, така и в стопанствата на фирми.В последните години се наблюдава тенденция за изграждане на масиви с етерично-маслени култури, които са изцяло нови за общината.Отглеждат се също кориандр, соя, боб, тикви и други технически култури. В общината се засилва интересът на земеделските производители към отглеждане на култивирани билки и създаване на овощни градини – ябълки, сливи, кайсии.Наличието на съхранена природна среда и екологично чистият район са предпоставка за развитие на екологично чисто земеделие.

Сектор животновъдство - богатата фуражна база, традициите в отглеждането на едър и дребен рогат добитък са били предпоставка за добре развито животновъдство до началото на прехода. След срива през 90-те години са унищожени всички племенни стада и е ликвидирана материално-техническата база. В момента животновъдството е съсредоточено в частния сектор. Основен отрасъл от животновъдството е говедовъдството. То е изцяло съсредоточено в частния сектор. През последните години се наблюдава намаление на броя на говедата и на кравите, както и на птиците. Увеличава се делът на отглежданите овце, кози, зайци. Животновъдството е далеч от оптималния си капацитет. Продукцията се затваря в кръговете на натуралната икономика (натурално стопанство).

Научното обслужване на аграрния сектор е незадоволително. На територията на общината няма изградено научно звено. Единственото звено с подобен капацитет е Добруджанският земеделски институт по отглеждане на пшеница, който се намира на територията на община Генерал Тошево. Секторът не разполага с мрежа от продуктивни организации, защитаващи интересите на производителите.

Развитие бележат **търговията и услугите**. Има потенциал и добри дадености за развитие на туризма чрез благоустрояване на културно-историческите паметници, разширяване на

културния календар, разработване на съвместни туристически продукти със съседни общини. Все по-значима роля има и банковия сектор, който е развит като мрежа и предлага всички налични банкови услуги и кредитни продукти.

Индустриалният сектор е представен от различни отрасли на добивна и преработваща промишленост. **Промислеността** е традиционен отрасъл за община Тервел, който след бурното си развитие през втората половина на миналия век изпитва затруднения при реструктурирането си в съвременни условия (закриване на производства). Двете най-големи предприятия в общината са: „Пластхим-Т”АД и ”Дека”ООД. Основните подсектори на преработващата промишленост в община Тервел са химическата и текстилната промишленост, което се обуславя от традициите в миналото, вложените инвестиции и трудовите навици на населението. От останалите производства с по-голямо значение е хранително-вкусовата промишленост. Добри ресурси за развитие има дърводобивната и дървопреработващата промишленост.

Състояние на инфраструктурата, транспортни връзки

В общината има добре развита пътна мрежа. Транспортната инфраструктура включва само сухопътен транспорт, като при това разположението на общинския център Тервел е по-неблагоприятно по отношение на транспортна достъпност в сравнение с едно от селата в общината - с. Коларци, през което преминава Път II – 71 (ок.п.Силистра) - Средище - Хитово -Карапелит–(ок.п. Добрич-Батово–Оброчище), свързващ България и Румъния. Транспортната достъпност на селата със съсредоточие на законово защитени обекти на природното и културно-историческото наследство също е по-благоприятна, в сравнение с тази на общинския център, тъй като е свързана с достъп по второкласен път от Републиканската пътна мрежа. На територията на общината няма изграден ж.п. транспорт. Най-близката ж. п.гара – гр.Дулово, отстои на 32 км от град Тервел. Основният обслужващ път за общината е третокласният път **III-207/I-7/-Алеково-Тервел-Кочмар-Векилки-Калоян-Ветрино - /АМ Хемус/**, който свързва първокласния път Силистра-Шумен с автомагистрала Хемус, а посредством отсечката Кочмар-Карапелит и с областния център Добрич.

Общата дължина на републиканска пътна мрежа на територията на община Тервел е 154,20 км, от които само 10,2 км са второкласни пътища. От общо 144,0 км. третокласни пътища само 15% са в добро състояние, а половината са в лошо състояние.

Още по-тревожно е състоянието на общинската пътна мрежа, където две трети от нея са в лошо състояние, а останалите – в задоволително състояние. През 2012г. основно са ремонтирани чрез финансиране от Програма за развитие на селски райони 2007-2013г. (ПРСР) общо 14км от общинската пътна мрежа в участъци Тервел-Безмер, Тервел-Полковник Савово, Каблешково-Нова Камена.Общата дължина на общинската пътна мрежа е 67,9км.

В периода до 2015г. са рехабилитирани следните отсечки от републиканските пътища:

Тервел-Честименско-Каблешково-Межден; Тервел-Божан-Сърнец-Коларци; Тервел-Честименско-Алеково.

Редовни автобусни линии свързват общинския център с областните градове Добрич, Варна, Шумен, Русе и Силистра. Бюджетните ресурси на община Тервел, както и на повечето малки общини в България са ограничени и не позволяват самостоятелно финансиране на значими инфраструктурни проекти, включително и за поддръжка и ремонт на пътната инфраструктура.

Планиране на социалните услуги в област Добрич 2016-2020г.

Заетост и безработица

Показателите за заетостта и безработицата са важни индикатори за икономическото развитие, тъй като човешкият фактор е свързващо звено между останалите фактори на производството и от него зависи тяхното пълноценно използване. В условията на криза, тенденциите в изменението на коефициентите на заетост и безработица сменят посоката на своето развитие, тъй като започва процес на свиване на производството и освобождаване на персонал поради намаленото вътрешно и външно търсене на произвежданите стоки и услуги.

Таблица 9: Брой безработни лица:

Регистрирани безработни лица, към 31.12.2010 г.	1330
Регистрирани безработни лица, към 31.12.2011 г.	1317
Регистрирани безработни лица, към 31.12.2012 г.	1462
Регистрирани безработни лица, към 31.12.2013 г.	1539
Регистрирани безработни лица, към 31.12.2014 г.	1389
Регистрирани безработни лица, към 30.06.2015 г.	1281

по данни на дирекция "Бюро по труда" гр.Тервел

Безработицата е основен рисков фактор, свързан с доходите и стандарта на живот на хората в трудоспособна възраст. Липсата на възможност за реализация на трудовия пазар на хората в трудоспособна възраст ги лишава от възможността за достойни доходи с които да задоволят нуждите на своите домакинства. В стремежа си да осигурят най-необходимото за издръжката на семейството хората се лишават от участие в обществения живот, не посещават културни мероприятия, което ги поставя в даден момент в ситуация на социална изолация. Това от своя страна води до ограничаване на знанията и опита на отделните индивиди, изкривява възгледите им и нарушава моралните принципи.

Таблица 10: Профили на безработните лица към 30.06.2015 г. – рискови групи безработни:

Брой безработни лица без, или с по-ниско от основно образование	580
Брой безработни лица с намалена работоспособност	81
Брой безработни младежи от 18 до 29 години	131
Брой безработни лица на възраст над 55 години	489
Брой безработни лица с регистрация над 1 година	731

по данни на дирекция "Бюро по труда" гр.Тервел

Ограниченият брой работни места в община Тервел се дължи на:

- 1) малкият брой предприятия, осигуряващи заетост и съответно липса на алтернативни работни места;
- 2) затваряне на предприятията в резултат от икономическата криза и/или намаляване на работното време;
- 3) загуба на работни места за заетите извън общината – в гр.Варна и останалите черноморски общини в област Добрич.

3.4 Здравеопазване

Състояние на системата за медицинска помощ

Здравеопазването в общината е осигурено от мрежа на доболнична помощ и училищно здравеопазване. След закриване на Многопрофилна болница за активно лечение – "Тервел" ЕООД на 7 декември 2012г. голяма част от населението на общината се обслужва от МБАЛ – Добрич.

Доболничното обслужване се осъществява от:

- Медицински център с 11 лекари; предоставя стационарно лечение до десет легла и престой на пациенти до 48 часа.
- Център за спешна медицинска помощ - 3 лекари;
- Общопрактикуващи лекари - 13 (от тях 6 - гр. Тервел и 7 - с. Безмер, с. Божан, с. Жегларци, с. Зърнево, с. Коларци, с. Нова Камена и с. Орляк);
- Общопрактикуващи стоматолози 4, зъботехници 1 – всичките в гр.Тервел и работещи по график стоматологични практики в по-многолюдните села.

Състоянието на материалната база на здравеопазването е много добро. В периода 2013-2014г. се реновира и оборудва с модерна медицинска техника медицинския център в Тервел, преустрои се здравните служби в селата Нова Камена, Коларци и Поп Груево. Дейностите се финансираха чрез общински проекти по оперативна програма“Регионално развитие“ и Програма за развитие на селските райони.

Училищното и детско здравеопазване се обезпечава от здравни кабинети в училищата и детските градини.

Здравният статус на населението е в пряка зависимост от стила и начина на живот, влиянието на рисковите фактори – тютюнопушене, употреба на алкохол, неправилното хранене и не на последно място наследствеността.

Водещи причини за болестност: клас болести на дихателната система, клас болести на органите на кръвообръщението, клас болести на костно-мускулната система. Недостигът на финансови средства за обезпечаване на дейността е основен проблем в здравеопазването. Достъпът до здравни услуги е ограничен за голяма група от хората, населяващи селата, които не са здравно осигурени. Най-многобройните представители на тази група са от ромския етнос. В селата на общината има само 7 общопрактикуващи лекари. Връзки между селата се реализират под формата на периодично лекарско обслужване от приходящи лекари, както и от обслужване на съседни села от обща здравна служба. Жителите на Коларци, Балик и Оногур се обслужват от лекари със седалище в гр. Добрич. Принципно същото се отнася и за стоматологичната помощ. Има връзки между селата и общинския център при ползването на аптекарски услуги, тъй като няма разкрити селски аптеки.

3.5 Образование

Предучилищното образование включва 16 детски градини, от които 3 в гр.Тервел и 13 в селата. Детските градини обхващат около 538 деца в 29 групи към 01.01.2016г. В гр.Тервел функционира детска ясла с три детски групи. Децата от село Сърнец, в което няма детска градина, се извозват с ученическият транспорт в най-близката ЦДГ в с.Ангеларий. Въпреки това задоволеността с места в ДГ е висока – над 100 места на 100 деца. Към общото намаление на числеността на децата в предучилищна възраст се прибавя и известно намаление на посещаемостта. Сградите на детските градини са в относително добро състояние, което се дължи на регулярната текуща поддръжка, но се нуждаят от обновяване на интериора и дидактичните пособия.

Общообразователната и професионалната мрежа разполага със 7 общински и едно държавно училище, както и с Общински детски комплекс. В тях се обучават общо 1 267 ученици за учебната 2015-2016г. Общинските общообразователни училища (1 в града и 6 в

Планиране на социалните услуги в област Добрич 2016-2020г.

селата) включват 5 основни(ОУ) , 1 средно(СОУ) и 1 начално (НУ). Средното училище е в гр.Тервел, началното - в с.Каблешково, а основните - в селата Безмер, Коларци, Нова Камена, Зърнево и Орляк. Средищни са основните училища в Коларци и Нова Камена. За пътуващите ученици е осигурен транспорт. Броят на учениците намалява ежегодно, следвайки общото намаление на децата от 0 до 17 години, характерно за общината през последните 20 години. **Професионалното образование** е представено от гимназия "Дочо Михайлов" - за кадри в сферата на услугите(ремонт на селскостопанска техника, шивашка промишленост). Числеността на обучаваните е с постоянна тенденция на запазване на броя. Преобладаващата част от училищата разполагат с открити спортни площадки, но нямат годни за работа физкултурни салони. Оборудването в класните стаи е задоволително и осигурява възможности за нормално обучение. Кабинети по информатика функционират във всички училища и продължава процесът на подобряване на оборудването на компютърни кабинети и класни стаи. Състоянието на сградния фонд с малки изключения е добро.

Таблица 11: Брой деца, посещаващи детски и учебни заведения – през учебна година 2014г. – 2015 година

	Записани в началото	Завършили съответен клас
1. Деца в детски ясли или яслени групи	26	26
2. Деца в детски градини /без предучилищни форми/	485	485
3. Деца в преучилищни форми на образование/детска градина, училище/	116	116
4. Деца в общински и държавни училища/ общ брой/	1439	1439
От тях:		
5. Деца в общински и държавни училища / 1- 4 клас/	705	705
6. Деца в общински и държавни училища / 5- 8 клас/	622	622
7. Деца в общински и държавни училища /9-12 клас/	112	112

Официалните данни сочат, че всички деца, живеещи на територията на община Тервел са обхванати в предучилищни групи от 5 и 6 години. Емиграционните процеси през последните години са все по-осезаеми - цели семейства напускат родните си места, което води до прогресивно намаляване броя на децата и учениците в детските градини и училищата. Във всички детски градини с подготвителни групи, училищата в Орляк, Зърнево и Каблешково се работи по Националната програма на МОН „С грижа за всеки ученик“, която предоставя допълнителни часове за ограмотяване и работа върху усвояването на българския език. В ЦДГ „Здравец“ гр. Тервел и ЦДГ „Слънчице“с.Орляк функционират училища за родители. В двете детски заведения през 2014-2015г. фокус група на деца от ромски произход в предучилищните групи бяха включени в проект за образователна интеграция, финансиран от Фондация „Отворено общество“.

3.6 Жилищна среда и инфраструктура

В преобладаващата си част жилищният фонд е годен за обитаване. Всички жилища са **електрифицирани и водоснабдени**, а тези в Тервел и канализирани. С изключение на жилищни блокове в гр.Тервел, **жилищното застрояване повсеместно е малоетажно** като преобладава традиционната едноетажна добруджанска къща. Само къщите, строени през 70-те години на миналия век и след тях са дву- и триетажни. С такава етажност са и част от новоизгражданите сгради за обитаване. За жилищния фонд в селата е характерен

относително високият процент на **многостайните жилища** – 32 % са тристайните и 40 % четири - и пет стайните. Благоприятни са и показателите за **жилищна задоволеност**. През 1994г. жителите на селата са разполагали с 15 до 30 кв.м жилищна площ. Като се отчете прогресивно намаляващото селско население и осъщественото ново строителство, степента на задоволеност с жилищна площ безспорно е нараснала. Показателят среден брой обитатели в жилище от 1,95 също говори за много добра задоволеност към 1994г., задоволеност, която се е повишила допълнително след началото на новия век.

Основната част от жилищата са собственост на физически лица, останалите са държавна или общинска собственост, а най-малка е частта - собственост на търговски дружества, обществени или кооперативни организации. Структурата на собствеността ограничава възможностите на общинската власт да провежда социална жилищна политика. Общината е изключително затруднена да осигури жилища на нуждаещите се. Огромният дял частна собственост поставя с особена острота проблема за “социалните жилища”. През последните години общинските жилища се разпродадоха и сега тяхното количество е символично. Необходимостта от повече общински жилища е видима. Общината не може да задоволи най-елементарни жилищни потребности на млади и социално слаби семейства, на лица с различна степен на увреждания. Общински жилища в момента не се строят. Факт е и това, че сегашната система за изграждане на общински жилища е в дълбока криза. Тя няма нито надеждно осигурени ресурси, нито пък е присъща за модерното европейско управление на общините. Необходима е алтернатива, в която общините да са партньор или помощник.

4 Анализ на групите в риск в община Тервел

4.1 Фактори, които пораждат риск за различни групи от населението

4.1.1. Факторите, които поставят децата в риск, най-общо могат да се обособят в три групи:

1. Наследственост и вродени заболявания /тежко увреждащо вродено или наследствено заболяване/;
2. Семейна среда /непълно семейство, безработица, бедност, болен член на семейството, насилие в семейството, злоупотреба с алкохол и др./;
3. Социална среда /непосещаване на училище, противообществени прояви, девиантно поведение, неподходяща компания и др./;

Израстването и развитието на детето се определя от взаимодействието между тези фактори. Детето може да бъде поставено в ситуация на риск поради някакво вродено заболяване или увреждане. Рискове от различен характер се проявяват и при общуването на детето в семейството, училището, близкото социално обкръжение. Семейната среда, като рисков фактор засяга най-голямата част от децата.

4.1.2. Фактори, възпрепятстващи социалната интеграция на хората с увреждания.

От извършваните социални анкети във връзка с отпускането на месечни помощи, интеграционни добавки, настаняване в специализирани институции, включване в национални и оперативни програми за предоставяне на социални услуги се очертават следните фактори, възпрепятстващи социалната интеграция и формиращи рискови групи, които се нуждаят от социални услуги в общността:

1. Ниски и недостатъчни доходи – за повечето лица с увреждания основният източник на доход е пенсията за инвалидност;
2. Липса на алтернативни форми за заетост на хората с увреждания, задоволяващи нуждите им от битово и медицинско обслужване, социална рехабилитация, подкрепа в семейната среда чрез осигуряване на лични и социални асистенти, домашни помощници;

3. Недостатъчен брой социални услуги в общността за хората с увреждания – дневна, почасова, мобилна, резидентна;
 4. Недостатъчна подкрепа на семействата на лицата с увреждания за социализация, развлечения, общуване и контакти за преодоляване на социалното изолация;
 5. Занижено качествено медицинско обслужване и рехабилитация;
 6. Липса на клинични пътеки за голяма част от заболяванията;
- 4.1.3. Фактори, поставящи в риск хората в пенсионна възраст:
1. Минимални и близки до минималните пенсии;
 2. Лоши битови условия;
 3. Затруднен достъп до здравни услуги;
 4. Отдалеченост на населеното място, в което живеят;
 5. Наличие на безработни деца в общото домакинство;
 6. Физическа изолираност след загуба на съпруг/а и трудова заетост на децата им в други населени места или чужбина;

4.2 Характеристика на рисковите групи

В резултат от анализа на рисковите фактори обособихме няколко ключови рискови групи, които да бъдат обект на въздействието на Областната стратегия за развитие на социалните услуги. За да превъзмогне индивидът ситуацията на риск, често е необходима подкрепа и за семейството му. Така например превенцията на изоставянето на деца и реинтеграцията им в семейна среда често изисква подкрепа за семейството, за да излезе от кръга на бедност и/или за да се изгради родителски капацитет. Подкрепата за човека в риск често трябва да обхваща и мерки, насочени към семейството му. Анализът на групите в риск очертава и съпътстващи групи, които се нуждаят от подкрепа.

I. Група – деца, настанени в семейства на близки или роднини:

Тази рискова група включва деца, чиито родители се намират в трайна невъзможност да полагат грижи за тях. Липсата на възможности за трудова заетост на лицата в трудоспособна възраст ги лишава от достойни доходи, с които да посрещнат нуждите на домакинството като цяло, ограничава достъпа им до здравни услуги и образование, както на родителите, така и на децата.

Бедността сред малкото работещи хора зависи на първо място от състоянието на заетостта, и от характеристиките на заетост на отделните хора и след това от жизненото равнище на домакинството към което принадлежат.

Не по-малко значение имат и условията на живот. Една значителна част от тези семейства живеят мизерно и са в невъзможност да задоволяват ежедневните си потребности от качествена и питателна храна. Някои от домакинствата се ограничават до едно хранене на ден, което е напълно недостатъчно особено за децата, отглеждани в семейството.

Тези фактори поставят хората в безизходица и ги принуждават да напуснат територията на общината, областта или страната. Разделянето на децата от родителите затруднява комуникацията между тях и води до прекъсване на емоционалната връзка родител – дете. С цел превенция на настаняването в специализирани институции, тези деца са настанени в семейства на близки или роднини, които имат възможност и желание да полагат грижи тях в семейна среда.

Планиране на социалните услуги в област Добрич 2016-2020г.

Таблица 12

Общ брой деца, които са настанени при близки и роднини към 31.12.2010	51
Брой деца, които са настанени при близки и роднини през 2011г.	12
Брой деца, които са настанени при близки и роднини през 2012г.	5
Брой деца, които са настанени при близки и роднини през 2013г.	9
Брой деца, които са настанени при близки и роднини през 2014г.	5
Общ брой деца, които са настанени при близки и роднини през 2015г.	2

Данните са предоставени от дирекция "Социално подпомагане" гр. Тервел

Свързани групи в риск: семейства в бедност с безработни родители; многодетни семейства

II. Група – деца с физически и психически увреждания, с емоционални и поведенчески затруднения и деца със специални образователни потребности:

Поведението на родителите и другите членове на семейството определя жизнената и социалната среда за развитие на децата с увреждане. Много важна в това отношение се оказва и ролята на близките, роднините и приятелите на семейството и не на последно място ролята на институциите, които могат да помогнат и работят със семейството, да го научат чрез изграждане на знания и умения как да се грижи за детето, да оказва съдействие при необходимост.

Разбирането и подкрепата на семейството помага, същото да преодолее стреса, чувството на обърканост и безизходица, които присъстват в живота на всяко семейство, което отглежда дете със специални потребности.

Тук е ролята на социалните услуги предлагани в общността, в които работят необходимите специалисти и те са хората, които обучават и възпитават децата с такива потребности, като паралелно обучават и техните семейства, за да се постигне максимално развитие и хармония.

До този момент ОЗД не разполага с точни данни колко деца с увреждания се отглеждат в семейна среда, тъй като част от тях не са освидетелствани от ТЕЛК, а други – не приемат увреждането на детето. Съгласно действащата в страната нормативна уредба, децата с увреждания се обучават интегрирано. СОУ „Йордан Йовков“ гр. Тервел изпълнява проект „Включващо обучение“, в рамките на който ресурсен учител, психолог и логопед работят ежедневно с ученици с различни образователни затруднения. В края на 2015г. този проект получи допълнително финансиране за следващия програмен период.

По Правилника за прилагане на Закона за интеграция на хората с увреждания се подпомагат 25 деца с увреждания, живеещи в община Тервел.

Таблица 13

	По възраст ОБЩО	Възраст и пол	От тях: Физически увреждания	От тях: Умствена изостаналост	От тях: Психични разстройства	От тях: други
Деца - момчета от 0 до 3 г.	3	2	0	0	0	1
Деца - момичета от 0 до 3 г.		1	2	1	0	0

Планиране на социалните услуги в област Добрич 2016-2020г.

Деца - момчета от 4 до 7 г.	6	3	1	0	0	0
Деца - момичета от 4 до 7 г.		3	1	0	0	1
Деца - момчета 8 до 14 г.	13	9	3	3	1	2
Деца - момичета 8 до 14 г.		4	1	1	0	1
Момчета от 15 до 18 навършени	3	1	2	2	0	1
Момичета от 15 до 18 нав.години		2	1	0	0	0
Общ брой деца с увреждания	25	25	11	7	1	6

Данните са предоставени от дирекция "Социално подпомагане" гр. Тервел

Социална услуга „Личен асистент“ по НП „Асистенти на хора с увреждания“ 2015г. е предоставяна на едно дете с увреждане, а по проект „Нови възможности за грижа“, операция „Нови алтернативи“ на ОП „Развитие на човешките ресурси“ през 2015г. същата услуга са ползвали пет деца.

III Група – деца с отклоняващо се поведение /извършители на противообществени прояви и девиантно поведение/ и деца, отпаднали от училище или застрашени от отпадане

Основните фактори, пораждащи противообществените прояви и престъпления са: чувство за безнаказаност и лекомислие; криза и деформация на ценностната система; негативно отношение към общоприетите норми на поведение; липса на заинтересованост и занижен родителски контрол; вредно влияние на приятелското обкръжение; липса на трайни интереси и ползотворно запълване на свободното време и неконтролируема улична и информационна среда.

Таблица 14: Брой непълнолетни (14-18 години), извършили противообществени прояви, регистрирани в ДПС – по данни от РУ на МВР гр.Тервел

Непълнолетни (14-18 години), извършили противообществени прояви, регистрирани в ДПС, 2010г.	22
Непълнолетни, извършили противообществени прояви, регистрирани в ДПС, 2011г.	48
Непълнолетни, извършили противообществени прояви, регистрирани в ДПС, 2012г.	24
Непълнолетни, извършили противообществени прояви, регистрирани в ДПС, 2013г.	46
Непълнолетни, извършили противообществени прояви, регистрирани в ДПС, 2014г.	31
Непълнолетни, извършили противообществени прояви, регистрирани в ДПС, 2015г. – до 30 юни 2015г.	25

Таблица 15: Брой непълнолетни, извършили престъпления – по данни от РУ на МВР

Непълнолетни, извършили престъпления, 2010 г.	15
Непълнолетни, извършили престъпления, 2011 г.	2
Непълнолетни, извършили престъпления, 2012 г.	5
Непълнолетни, извършили престъпления, 2013 г.	4

Планиране на социалните услуги в област Добрич 2016-2020г.

Непълнолетни, извършили престъпления, 2014 г.	3
Непълнолетни, извършили престъпления, 2015 г. – до 30 юни 2015г.	10

Представителите на тази група са предимно деца от семейства с един родител, многодетни семейства, семейства от етнически общности в неравностойно положение. От една страна тези родители са в невъзможност да се справят и да осъществят качествен контрол върху поведението на своите деца. Тук основна роля играе липсата на образование у родителите и изградена ценностна система, която да им помогне да оказват нужното влияние върху децата си и да вземат превантивни мерки. От друга страна тези родители не разполагат с нужния родителски потенциал, липсват им знания и умения за правилно въздействие върху развитието и възпитанието на децата им. Повечето деца от тази група живеят при лоши битови условия. Доходите на родителите са предимно от социални помощи и крайно недостатъчни, за задоволяване на елементарни човешки потребности. В по-голямата си част тези семейства са от ромски произход. Поради сериозните материални затруднения в много от тези семейства е нарушен и социално–психологическият климат. Ниската социална компетентност и неспособността им да разпределят бюджета си обуславят невъзможността да се планира бъдещето на децата. Има риск за децата от попадане в институция, на улицата, от напускане на образователната система. При многодетните семейства се наблюдава тенденция на negliжиране и пренебрегване на по-големите деца. Раждането на поредното дете в семейството фокусира родителя към него и ангажира изцяло вниманието му. Така се изпуска контрола върху останалите деца. Не се търси отчет дали е било на училище и къде е било в свободното си време, какво е правило и с кого.

Таблица 16: Брой Възпитателни дела за престъпления на непълнолетни, освободени от наказателна отговорност по реда на чл. 61 от НК – по данни от МКБППМН

Възпитателни дела за престъпления на непълнолетни, освободени от наказателна отговорност по реда на чл. 61 от НК, 2010 г.	6
Възпитателни дела за престъпления на непълнолетни, освободени от наказателна отговорност по реда на чл. 61 от НК, 2011г.	2
Възпитателни дела за престъпления на непълнолетни, освободени от наказателна отговорност по реда на чл. 61 от НК, 2012г.	0
Възпитателни дела за престъпления на непълнолетни, освободени от наказателна отговорност по реда на чл. 61 от НК, 2013г.	0
Възпитателни дела за престъпления на непълнолетни, освободени от наказателна отговорност по реда на чл. 61 от НК, 2014г.	0
Възпитателни дела за престъпления на непълнолетни, освободени от наказателна отговорност по реда на чл. 61 от НК, 2015г. – до 30 юни 2015г.	4

Таблица 17: Брой деца с наложена мярка обществен възпитател през годината – по данни от МКБППМН

Брой деца с наложена мярка обществен възпитател през 2010г.	6
Брой деца с наложена мярка обществен възпитател през 2011г.	6
Брой деца с наложена мярка обществен възпитател през 2012г.	4
Брой деца с наложена мярка обществен възпитател през 2013г.	0
Брой деца с наложена мярка обществен възпитател през 2014г.	7
Брой деца с наложена мярка обществен възпитател през 2015г. – до 30 юни 2015г.	0

Планиране на социалните услуги в област Добрич 2016-2020г.

По отношение на деца с девиантно поведение, ОЗД работи с такива малолетни, непълнолетни и семейства им /които не са в състояние да се справят сами с проблемните деца/. В повечето случаи родителите сами търсят съдействие от отдела. В самото начало на работата по такива случаи се търси същността на проблема, който е причина за конкретното поведение. Децата се насочват заедно с родителите им към Центрове за обществена подкрепа в гр.Добрич, поради липса на същите на територията на община Тервел. Там с детето работят специалисти – психолози, педагози, а родителите биват приучавани как да откликват адекватно на потребностите на децата си и как да реагират при възникване на други подобни.

Таблица 18: Общ брой деца, с които МКБППМН работи годишно

Общ брой деца, с които МКБППМН работи през 2010г.	23
Общ брой деца, с които МКБППМН работи през 2011г.	41
Общ брой деца, с които МКБППМН работи през 2012г.	36
Общ брой деца, с които МКБППМН работи през 2013г.	36
Общ брой деца, с които МКБППМН работи през 2014 г.	56
Общ брой деца, с които МКБППМН работи през 2015г. – до 30 юни 2015г.	28

Таблица 19: Общ брой деца от общината, настанени във възпитателно училище-интернат (ВУИ Ракитово, Подем/Плевен, Завет/Разград, Керека) – данни от МКБППМН

Деца от общината/областта, настанени във възпитателно училище-интернат към 31.12.2010г.	
Деца, настанени във възпитателно училище-интернат през 2011 г.	1
Деца, настанени във възпитателно училище-интернат през 2012 г.	0
Деца, настанени във възпитателно училище-интернат през 2013 г.	1
Деца, настанени във възпитателно училище-интернат през 2014 г.	0
Деца, настанени във възпитателно училище-интернат през 2015 г. до 30.06.2015	0
Общ брой деца във възпитателно училище-интернат към 30.06.2015	2

На територията на общината не липсват извънкласни форми, които да ангажират децата в свободното им време, но те са недостатъчни и съсредоточени главно в общинския център; липсват предлагани в общността подходящи социални услуги за деца и семейства, които едновременно да помогнат на децата и да повлияят положително на тяхното развитие, както и да подпомогнат родителите в изграждането на умения и знания за това как да се справят с децата си в различна възраст.

Свързани групи в риск: семейства от етнически общности в неравностойно положение, семейства в бедност, непълни и дисфункционални семейства, многодетни семейства.

Тези рискови групи са идентифицирани, на база постъпили сигнали в ОЗД при Д”СП” гр. Тервел и чрез активно набиране на информация.

За периода 2011-2015г. в отдел “Закрила на детето” при дирекция “Социално подпомагане” гр.Тервел **не са регистрирани случаи на деца жертва на трафик**, експлоатация в и извън семейната им среда.

Постъпили сигнали за насилие над деца по години както следва: 2011 – 4, 2012 – 1, 2013 – 4, 2014 – 0, 2015 – 0.

Планиране на социалните услуги в област Добрич 2016-2020г.

За наблюдавания период ОЗД е работил по 9 сигнала за насилие спрямо деца, като само 3 са били основателни. След постъпване и проучване на сигнала за децата, същите са изведени незабавно от семейната среда и са настанени в СУ – резидентен тип. Спрямо 2 от децата са предприети мерки „Полицейска закрила”. В един от случаите на детето е извършен медицински преглед преди настаняването му в социалната услуга. След настаняването им на децата е оказвана психологическа помощ от специалист, осигурен е достъп до образователна и здравна система.

IV Група - хора с увреждания

По данни на ДСП към 31.12.2014г. лицата с увреждания в община Тервел са 642. Това са лица с физически увреждания, умствена изостаналост, психически заболявания и със сензорни увреждания. Най-достъпно за тях е паричното подпомагане по ЗИХУ и ЗСП. През последните години се отчита увеличаване броя на регистрираните хора с трайно намалена работоспособност. Консултативната комисия в ДСП- Тервел обработва ежегодно подадените молби за интеграционни добавки, чийто брой всяка година се увеличава. Хората в трудоспособна възраст с тежки увреждания и хора в надтрудоспособна възраст, които в следствие на възрастта и заболяванията са придобили увреждане, са една сложна целева група. Проблемите на тази група са свързани с възможностите за социално включване – получаване на образование, ефективен достъп до пазара на труда, качествена здравна грижа, общуване и придвижване. Голяма част от хората с увреждания имат нужда от допълнителна подкрепа извън паричното подпомагане. Наличните социални услуги са крайно недостатъчни, защото от подкрепа се нуждаят и семействата на хора, които изискват непрекъснати грижи. Липсата на достатъчен брой персонал и специалисти по социална работа в Домашния социален патронаж, води до това, че дейностите се свеждат само до предоставяне на храна. Финансираните по проекти услуги в домашна среда са с определен период на изпълнение. Много често хората с увреждания или техни близки и роднини желаят настаняване в специализирани институции. Специализираните институции за хората с увреждания са разделени според вида на здравословните им проблеми.

В групата на хората с увреждания могат да се обособят следните специфични групи, които имат нужда от диференцирана подкрепа:

- Хора с увреждания, в т.ч. хора с психични заболявания, които имат нужда от придружител, подкрепа във всекидневния живот. Основни причини за тези проблеми са изоставянето им по един или друг начин в болници, в домовете им, неспособност да полагат грижи за себе си и необходимост от положителни емоции.
- Хора, чакащи за настаняване в специализирани институции, за които трябва да се потърси форма за предоставяне на социални услуги в общността;
- Самотни възрастни хора с увреждания;
- Хора, за които възниква спешна нужда от предоставяне на социални услуги, поради това, че са изпаднали в критична ситуация – претърпяли бедствие, внезапно влошаване на здравословно състояние и липса на необходими документи за настаняване в специализирана институция - лична карта, ТЕЛК, здравни осигуровки и др. Особено критично е положението на лицата с психични заболявания, които нямат необходимите документи;

Необходими мерки за подкрепа:

- ✓ Осигуряване на алтернативни форми на заетост и на подходящи форми на социално предприемачество;

Планиране на социалните услуги в област Добрич 2016-2020г.

- ✓ Предоставяне на битови услуги за хора с увреждания в невъзможност да поддържат самостоятелно дома и домакинството си;
- ✓ Предоставяне на почасови и дневни форми на грижа;
- ✓ Осигуряване на достъпна среда и на достъп до средата;
- ✓ Осигуряване на достъп до здравни услуги и лечение;
- ✓ Разширяване на възможностите за развлечение и социализация.

Свързани групи в риск: непълни семейства на хора с увреждания, многодетни семейства с партньор с увреждане, семейства в бедност.

V Група - самотно живеещи стари хора

Липсата на достатъчно работни места в общината обуславя миграция на хората в трудоспособна възраст към областни центрове, столицата и чужбина. Възрастните им родители остават да живеят по родните си места, които често са села, отдалечени от общинския център. С напредването на възрастта, непълноценния достъп до здравни услуги и липсата на профилактични прегледи здравословното състояние на възрастните хора се влошава. Те стават зависими от грижите на свои близки, живущи в същото населено място. В по-голямата част от случаите не е възможно да бъде осигурена социална услуга за тази категория стари хора в общността. Условието на които трябва да отговарят лицата, възмездно полагащи грижи за стари хора в рамките на ОПРЧР често са неприложими за населени места, в които преобладаващата част от населението са хора в пенсионна възраст. Старите хора са изолирани и разчитат само на партньора си, най-близките съседи и семейството. Поради обезлюдеността на селата и заетостта на децата им в града, те често остават изолирани. По тази причина нагласата на самите възрастни хора, както и на техните близки е насочена към ползване на специализирани институции – Домове за стари хора.

Специфични подгрупи:

- Стари хора, настанени в специализирани институции;
- Самотни стари хора живеещи в отдалечени села;

Основните проблеми на втората подгрупа са:

- Затруднен достъп до здравни услуги;
- Затруднен достъп до лекарства след затварянето на аптеките в малките населени места. За закупуването на лекарства старите хора зависят от отиващите в града и от близките си. Транспортните връзки между общинския център и селата често са нередовни, а между някои от тях липсват.
- Необходимост от подкрепа при водене на домакинството. От предоставяните услуги най-предпочитан е домашният санитар или помощник, който помага при водене на домакинството и при пазаруване. Същевременно почти всички се притесняват да пуснат в дома си външен човек, обаче са склонни да приемат познат от селото, на когото имат доверие;
- Недостатъчни средства за издръжка. След закупуването на най-необходимите медикаменти, оставащите средства за храна и покриване на основни сметки /ел.енергия, водоползване и т.н./ са недостатъчни.
- Нужда от социални контакти и психо-социална подкрепа.

Необходими мерки за подкрепа:

Планиране на социалните услуги в област Добрич 2016-2020г.

- ✓ Достъпност на домашния социален патронаж;
- ✓ Осигуряване на възможност за ползване на услуги за закупуване на лекарства, плащане на сметки и др.;
- ✓ Достъп до здравни услуги и до спешна медицинска помощ;
- ✓ Предоставяне на помощ при водене на домакинството;
- ✓ Предлагане на възможност за общуване и развлечения.

Уязвими хора и общности в неравностойно положение:

- Непълнолетни и млади родители
- Самотни майки
- Хора с основно и по-ниско образование – с фокус: младежи с основно образование и напуснали рано училище; възрастни с основно образование, представители на етнически общности в неравностойно положение.
- Безработни с фокус: младежи, възрастни над 55 години, хора с увреждания, хора с основно и по-ниско образование;
- Етнически общности в неравностойно положение;
- Семейства в бедност.

5 Състояние на мрежата от социални и интегрирани услуги в община Тервел

Съгласно чл.36 от ППЗСП, социалните услуги са обособени в две големи групи в зависимост от средата, в която се предоставят: социални услуги в общността и в специализирани институции. Социалните услуги в общността са услуги, предоставяни в семейна среда или среда близка до семейната. Такива са личен асистент, социален асистент, домашен помощник, домашен социален патронаж, дневен център, център за социална рехабилитация и интеграция, център за временно настаняване, приемна грижа, кризисен център, център за настаняване от семеен тип, защитени жилища, обществени трапезарии и др.

Специализираните институции за предоставяне на социални услуги са домове за деца или младежи с увреждания, домове за възрастни хора с увреждания, домове за стари хора, приюти, домове за временно настаняване и др. Социални услуги в специализирани институции се предоставят след изчерпване на възможностите за ползване на услуги в общността.

Социалната сфера е една от общинските дейности, в която се отчита ясно изразена ежегодна тенденция за увеличаване както на обхвата на услугите, така и на потребителите. Преди 10 години единствената социална услуга в общината бе домашния патронаж с капацитет за 50 души. През 2006 капацитетът му нарасна до 100 души, 2010 – 120, 2015 – 150 потребители. През 2004г. стартира първият проект за социални асистенти, 2009г. – обществена трапезария с капацитет 90 лица, 2011г. отвори врати домът за стари хора, в края на 2014г. – първият център за социално-здравни услуги в с.Коларци, 2015г. – нови два центъра, обхващащи населението на още 7 села.

За анализираният времеви период 2011-2015г. Община Тервел е доставчик на няколко вида социални услуги в общността: домашен социален патронаж, обществена трапезария, личен асистент и една социална услуга в специализирана институция – Дом за стари хора“Радост“ с.Полковник Савово. Паралелно вторият доставчик на социални услуги – дирекция

“Социално подпомагане“ гр. Тервел предостави услугата “Личен асистент“ по национална програма “Асистенти на хора с увреждания“.

5.1 Обобщена оценка на изпълнението на общинската стратегия за развитие на социалните услуги (2011-2015)

5.1.1 Извършени дейности по мониторинг и оценка

За периода на изпълнение на общинската стратегия за развитие на социалните услуги до 2015г. ежегодно са подготвяни мониторингови доклади, проведени са вътрешни и външни контроли на предоставяните социални услуги.

5.1.2 Резултати от мониторинга и оценката

Обща оценка за постигнати цели/резултати по направленията на Стратегията:

- по всички заложили приоритетни направления е постигнат напредък, с изключение на приоритетно направление 2: Деинституционализация и подобряване качеството на резидентната грижа, поради липса на социални услуги подлежащи на деинституционализация.
- разширен е обхватът на общинските политики по отношение достъпа до образование, превенция на рисковото поведение при подрастващите, разнообразни извънкласни и извънучилищни дейности.
- не са закривани традиционни социални услуги на територията на община Тервел, въпреки тежките финансови условия в страната.
- предвидените първоначално дневни центрове с мобилни услуги за деца и възрастни с увреждания в общинската стратегия не бяха разкрити. Основна причина – ниска платежоспособност на потребителите на услугите и невъзможност за заплащане на потребителски такси.
- неделегирането на социалните услуги в общността - личен асистент, социален асистент, център за обществена подкрепа от държавните институции с финансови средства от Държавния бюджет, както и липсата на свободен квалифициран човешки ресурс в трудоспособна възраст на медицински сестри, рехабилитатори наложи актуализирането на Оперативния план за изпълнение на общинската стратегията за социални услуги за периода 2013-2015г.
- разкрита една нова социална услуга в специализирана институция в планирания срок – Дом за стари хора през 2011г.
- новоразкрити три центъра за социално-здравни услуги, обхващащи населението на 12 села, като 10 от тях попадат в категорията “отдалечени от общинския център райони“ – в края на 2014г. и 2015г.
- разширен капацитет и териториален обхват на услугите домашен социален патронаж, обществена трапезария.
- структурирана дирекция, “Човешки ресурси, социални услуги и екология“ в общинска администрация Тервел, която генерира и управлява социални услуги.
- повишена професионална квалификация и израстване на персонала, предоставящ социални услуги.
- натрупан сериозен опит в подготовката на проекти, ползващи финансовите инструменти на Европейския социален фонд. Обучен административен капацитет за тяхното управление и отчитане.

- ясно изразена ежегодна тенденция за увеличаване териториалния обхват и броят на желаещите да ползват предоставяните на територията на общината социални услуги.

5.2 Съответствие на мрежата от услуги спрямо актуалните потребности на рисковите групи

5.2.1 Характеристика на услугите по Приоритетно направление 1: Развитие на услуги в общността за превенция на деца и семейства в риск, преодоляване на социалното изключване и изолацията.

Планираният център за обществена подкрепа в общинската стратегия за развитие на социалните услуги не бе разкрит през 2013г., поради нефинансирането на услугата от Държавния бюджет.

- **Мерки за интегриране на деца с увреждания в масови детски градини и училища.**

Всички детски заведения в общината са достъпни за деца с увреждания. В дирекция “Социално подпомагане“ са регистрирани 25 деца с увреждания на територията на общината. Двадесет и две деца със специални образователни потребности посещават общообразователни училища, за двадесет от тях има определени ресурсен учител, логопед и психолог. Шест от децата се обучават в помощно училище, осем ползват социална услуга в общността към дневни центрове за деца с увреждания гр.Добрич, едно дете посещава детска градина. Останалите деца се отглеждат в по-затворена семейна среда, но получават необходимите консултации и насоки от експертите в отделите “Закрила на детето“ и „Социална закрила“ на дирекция“Социално подпомагане“ Тервел.

- **Общински политики за достъп до образование.**

Община Тервел сключва договори за специализиран транспорт за учениците до средишните училища в гр.Тервел, с. Коларци и с.Нова Камена. Осигурен е специализиран транспорт и за децата в предучилищна възраст, които посещават детска градина извън населеното място, в което живеят и където няма действаща детска градина: Полковник Савово, Проф. Златарски, Гуслар,Сърнец (всички деца от детската градина се извозват до с.Ангеларий). На учениците, живеещи в двата крайни квартала(Изгрев и Север) на гр.Тервел е предоставен специализиран транспорт до СОУ „Йордан Йовков“гр.Тервел. Учениците от 9 до 12 клас от различните населени места на общината също ползват горесцитираният транспорт до двете гимназии в гр.Тервел. За нормалното протичане на учебно-възпитателната работа е организиран специализиран транспорт и за 81 учители до целодневните детски градини и училищата. Предприетите мерки от общинското ръководство (транспортване на учениците от гимназиален етап и на тези от двата крайни квартала от 2011г. насам) доведе през годините до намаляване отпада на ученици от ромски произход. На децата в училищната мрежа/ с изключение на тези в СОУ“Й.Йовков“/ се предоставя безплатно обедно хранене.

Чрез одобрени проекти по национална програма“От социални помощи към заетост“ се осигури заетост на 478 социално слаби лица в 20 населени места от община Тервел, като 84% от тях са представители на ромския етнос.

По проект «Нов избор - развитие и реализация», схема «Развитие» на оперативна програма «Развитие на човешките ресурси» квалификационно обучение преминаха 115 безработни лица по професиите „Помощник в строителството“, „Работник в озеленяването“,“Помощник пътен строител“ и „Готвач“. Проекта се изпълнява от есента на 2011г. През 2012г. и 2013г. дейностите се реализираха в 11 села и общинския център от 126 лица, като 65% от тях са от малцинствени групи. Изминалите 2014г. и 2015г. се характеризират с редуциран брой на реализираните програми за заетост, поради недостиг на средства от държавния бюджет и все още неразкрити схеми за финансиране по европейските програми.

При подбора на безработни лица за заетост едно от основните правила, което води служителите на общинска администрация е: „Да задържим децата от рисковите малцинствени групи в училище, като осигурим работа на родителите“.

МКБППМН активно работи с органите на образованието за обхващане на подлежащите на задължително образование деца и за тяхното неотпадане от училище - по предложение от УКБППМН, са поставени под общественно-възпитателен надзор ученици непосещаващи училище. Децата се консултират от обществените възпитатели в посока за развиване на нагласи и мотивация за учене.

• Извънкласни и извънучилищни дейности

От 2010г. община Тервел води целенасочена политика за създаване на привлекателна образователна среда, подпомага въвеждането на нови атрактивни извънкласни и извънучилищни занимания по интереси. Общинска администрация Тервел е конкретен бенефициент на два проекта за образователна интеграция на деца и ученици, финансирани от ОП РЧР, мерки BG 051PO001-4.2-03 и BG 051PO001-4.1.05. Целевите групи обхващат деца и ученици от 7-те общински училища и 8 целодневни детски градини. В ЦДГ „Здравец“ гр.Тервел е създадена база за спорт и занимания по плувни спортове, в ОУ „В. Друмев“ с.Орляк и СОУ „Йордан Йовков“ са сформирани клубове по фолклор и етнография, закупено е ново сценично облекло, обзаведени са кабинети по танци. В НУ „Хр. Ботев“ с. Каблешково, ОУ „В. Друмев“ и СОУ „Йордан Йовков“ са създадени клубове по куклен театър. Театралните клубове по съдържание представляват въвеждане на съвсем нова форма за извънкласни занимания и имат изключителен успех за усвояването на български език. Обучени са 16 педагози за работа с деца- билингви.

Десетгодишна е практиката на община Тервел в организирането, финансирането и провеждането на общинска ваканционна програма „Наше лято“, в която участват повече от 60 деца и ученици. Резултат - изключителен социален ефект за изграждане на толерантни взаимоотношения и равен достъп за участие.

В общински детски комплекс „Малкият принц“ са разкрити школи по изобразително и приложно изкуство, краезнание, модерен балет, група за работа с деца с увреждания. През 2014г. са създадени и школа по приложна керамика, вокална студия за занимания по поп пеене и обучение по китара, пиано, ударни инструменти. Във всички разкрити форми активно се включват деца от 5 до 18г. В детският комплекс формите за работа с деца са безплатни.

В 13 населени места функционират народни читалища, които в партньорство с училищата активно работят с деца и ученици, развивайки различни занимания по интереси. Значими постижения и отличия имат ДФТА „Калинка Вълчева“ гр.Тервел, школа за народно пеене с. Каблешково, детски танцов състав с.Жегларци, фолклорните групи от селата Коларци и Нова Камена. Ежегодно община Тервел финансира по едно международно участие в държави от Европа на групите на балет „Каприз“ и ДФТА „Калинка Вълчева“ от 2011г. Резултат – целенасочен интерес на деца и родители към личностното развитие. В ДФТА „Калинка Вълчева“ при НЧ „Димитър Дончев – Доктора“ гр.Тервел неуморно работят и се забавляват над 130 деца от различни възрастови групи и етноси. През 2015г. се закупиха кавали и гайди за разкриване на школа за народни инструменти в читалището.

ПГТО „Дочо Михайлов“, ОУ „В. Друмев“ с.Орляк, ОУ „Хр.Ботев“ с.Зърнево и НУ „Хр. Ботев“ с.Каблешково през отчетания период изпълняват дейности за работа с деца в риск в рамките на проект „УСПЕХ“, финансиран от ОП РЧР.

Планиране на социалните услуги в област Добрич 2016-2020г.

СОУ „Йордан Йовков“, ОУ „Отец Паисий“ с. Нова Камена и ОУ „Д-р Петър Берон“ с. Коларци като средишни училища изпълняват проекти за целодневна организация на учебния процес, финансиран от ОП РЧР. Част от дейностите по проекта включват занимания по интереси.

ПГТО „Дочо Михайлов“, СОУ „Йордан Йовков“ в Тервел и ОУ „П. Хилендарски“ с. Безмер обзаведеха интерактивни кабинети, въвеждайки нов начин на преподаване с помощта на модерни информационни технологии.

В СОУ „Й. Йовков“ се оборудваха нови кабинети по музика и готварство със средства от НП на МОН „Модернизация на материалната база в училище“. Новите музикални инструменти повишиха интереса сред учениците и се сформира ученически духов оркестър.

Посредством одобрени проекти по ПУДООС в ЦДГ „Детелина“ гр. Тервел и ЦДГ с. Божан са доставени и монтирани нови съоръжения за игра на деца. От 2013г. в целодневните детски градини на общинския център е включена допълнителна подготовка за изучаване на чужд език от децата в предучилищните групи.

Спортен клуб по лека атлетика „Атлетик“ се издържа със средства от общинския бюджет. Спортистите са участници и носители на първи места в националните състезания. Клубът и дирекция „Образование, култура, младежки дейности, ритуали“ на общинска администрация ежегодно организират и провеждат пролетен крос „Хан Тервел“ и лекоатлетически състезания „Златна есен“. В спорните инициативи участват ученици от различни възрастови групи на всички училища в общината.

През 2014г. общината инициира провеждането на волейболен турнир за младежи от 16 до 30 години. В надпреварата се включиха 7 отбора от различните населени места на общината.

Детската школа на футболен клуб „Септември 98“ е разделена на две възрастови групи. Отборите са включени в зоналното първенство на Североизточна България. В партньорство с община Тервел, ФК „Септември-98“ организира ежегоден междуучилищен футболен турнир, който се радва на изключителен интерес и многобройна публика.

5.2.2 Характеристика на услугите по Приоритетно направление 2: Деинституционализация и подобряване качеството на резидентната грижа.

На територията на община Тервел няма социални услуги подлежащи на деинституционализация.

5.2.3 Характеристика на услугите по Приоритетно направление 3: Развитие на социални услуги в общността за социално включване на уязвими групи и лица в неравностойно положение.

Предвидените дневни центрове с мобилни услуги за деца и възрастни с увреждания в общинската стратегия 2011г.- 2015г. също не бяха разкрити. Основни причини:

– недостиг на финансови средства у възрастните потребители за покриване на ежемесечни потребителски такси.

– децата, в качеството си на ползватели на услугата са освободени от потребителски такси. Поради незначителният им брой, финансовият ресурс, който би се разходвал за поддържане на услугата, като цяло бе неоправдан. С преобладаващата част от децата се работи в общинския детски комплекс и училищната мрежа.

• Личен асистент.

Посредством проект “Подкрепа за достоен живот“, схема „Алтернативи“ на оперативна програма “Развитие на човешките ресурси“ се осъществи възможността за подпомагане на нуждаещи се със социална услуга „Личен асистент“. Проекта стартира на 10.01.2011г. за 20 потребители и поетапно се финансира с европейски средства. От началото му чрез услугата са подкрепени 57 деца и възрастни с увреждания, а обучените и наети лични асистенти са 55. Услугата е почасова и се предостави в селата Нова Камена, Каблешково, Кочмар, Коларци,

Планиране на социалните услуги в област Добрич 2016-2020г.

Орляк, Жегларци, Зърнево, Божан, Балик, Безмер, Поп Груево, Честименско, Ангеларий и гр. Тервел. През месеците април, май 2013г. бе проведена процедура за набиране на нови потребители. Резултатите – одобрени 46 нови потребители, обучени 40 лични асистенти. През 2014 година бюджетът на проекта бе увеличен с четиринадесет работни места. На 31.12.2014г. проектът приключи с 39 обгрижвани лица. Това е най-дългосрочно предоставяната /4 години/ социална услуга по проект за ежедневна, широкоспектърна грижа в домашна среда.

Ежегодно по НП "АХУ", компонент „Личен асистент“ за община Тервел се разпределят финансови средства за обгрижването средно на десет лица в нужда, което е крайно недостатъчно.

През месец март 2015г. бе подписано партньорско споразумение между община Тервел и Агенция за социално подпомагане за реализацията на проект "Нови възможности за грижа" по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2014-2020г., бюджетна линия 2014BG05M9OP001-2.2015.001 "Нови алтернативи". Агенцията за социално подпомагане е конкретен бенефициент, а община Тервел е един от стотиците партньори по проекта. В хода на изпълнение на дейностите по проекта са приети и обработени 131 броя заявления на кандидат-потребители и 122 броя заявления на кандидати за лични асистенти. Изготвени са 129 броя оценки на потребностите за предоставяне на социалната услуга „Личен асистент“ от оценители на Дирекция "Социално подпомагане" гр. Тервел. Проведени 122 интервюта с кандидати за лични асистенти. Организиран и осъществени въвеждащо и поддържащо обучение на лични асистенти с цел предоставяне на качествена социална услуга. Осигурен достатъчен човешки ресурс от лични асистенти – 121 за гарантиране възможността за избор на личен асистент от страна на потребителите на услугата. Услугата „Личен асистент“ е ползвана от 45 потребители в общинския център и селата Безмер, Честименско, Каблешково, Нова Камена, Кладенци, Орляк, Жегларци, Кочмар, Божан, Ангеларий, Коларци. В зависимост от индивидуалният план, разработен за всеки един потребител, работният ден на личните асистенти варира от три, четири, пет, шест, седем и осем часа. Разходваните средства към 31.12.2015г. са 101 250.37лв. Крайният срок за изпълнение на проектните дейности е 29.02.2016г.

Базирайки се на създадените регистри на кандидат –потребители, услугата е широко търсена и желана от нуждаещите се лица. Въпреки усилията на служителите в дирекция "ЧРСУЕ" на общинска администрация, в резултат на ограничените финансови ресурси /главно осигурявани по ОП РЧР през последните години/, успяват да се удовлетворят нуждите на едва 30% от лицата в невъзможност за самообслужване в ежедневието.

• **Обществена трапезария**

Проект „Обществена трапезария“ включва комплекс от дейности по организиране и предлагане на топла храна – обяд – през всички работни дни за периода 1 януари – 30 април и 1 октомври – 31 декември за следните групи:

- лица и семейства, получаващи месечно подпомагане по реда и условията на чл. 9 от Правилника за прилагане на Закона за социалното подпомагане;
- лица с доказана липса на доходи и близки, които да се грижат за тях;
- самотно живеещи лица и семейства, получаващи минимални пенсии;

Топлата храна включва супа, основно ястие и хляб, приготвени по предварително разработени седмични менюта в кухненски блок на Домашен социален патронаж в гр. Тервел. Готовата храна се разлива на бенефициентите от гр. Тервел в разливна, обособена в ЦДГ „Здравец“. В селата Кочмар и Орляк са организирани разливни в кметствата, а в Жегларци и Безмер в ЦДГ-ни на селата. В гр. Тервел, както и в четирите села има бенефициенти, които получават храната си в дома – възрастни и немощни хора, лежащо болни, хора с физически увреждания, за които няма кой да се грижи през деня, тъй като

близките им работят или живеят в други населени места. Пригответената храна се транспортира чрез специализирани автомобили в съдове за индивидуално хранене.

Проектът се изпълнява ежегодно от 2009г., капацитетът е 90 лица в гр.Тервел и селата Безмер, Жегларци, Кочмар, Орляк. Услугата се финансира чрез Фонд“Социална закрила“ на МТСП на база одобрени проекти, подготвени от общинските администрации.

През 2013 година социалната услуга”Обществена трапезария” се изпълняваше целогодишно, а капацитетът и през месец август бе увеличен от 90 на 100 потребители. По проект “Нов избор– развитие и реализация“ бяха обучени и работиха 6 помощник готвачи за осъществяване на услугата.

Равносметката за 2015г.: подпомогнати с топъл обяд 160 социално слаби лица, деца в риск, самотни майки, хора с увреждания, възрастни хора с минимални пенсии.

5.2.4 Характеристика на услугите по Приоритетно направление 4: Грижа за старите хора за по-добър и достоен живот.

Всички планирани услуги и мерки по приоритетното направление са изпълнени при спазване на заложените срокове.

• Дом за стари хора „Радост“ с.Полковник Савово - новоразкрита през 2011г.

Предоставя се на лица в пенсионна възраст, лишени от подкрепяща семейна среда, с ограничени социални контакти и невъзможност за организиране на независим живот в общността. Капацитетът на услугата от 25 места се поддържа целогодишно. Материалната база е нова и добре поддържана, съобразена с потребностите на домакущите, техните възрастови особености и ограничения. Домът разполага с 12 спални помещения, всяко със самостоятелен санитарен възел, дневна за развлечения, столова и дворно място от 4,368 дка. Осигурен е достъп до телефон, интернет, цифрова телевизия БУЛСАТКОМ има във всяка стая. През 2013г. е закупен 16-местен микробус, а през 2014г. е изграден разсадник за трудотерапия в непосредствена близост до дома. Социалната работа се извършва на база утвърдена от директора на ДСХ план-програма, отразяваща месечните мероприятия в дома. Практикуват се арт, музикотерапия, трудотерапия. Осигурени са медицинско обслужване, посещения по график на личен лекар и лекар по дентална медицина. За задоволяване здравните потребности на потребителите са изработени планове за здравни грижи. Привлекателността на услугата нараства с всяка изминала година, увеличава се търсенето и от живущите в общината. Броят на чакащите за настаняване към 31.12.2015г. е 16. При извършена комплексна оценка за качеството на предоставяните социални услуги в специализирани институции за област Добрич, нашият дом получи най-високата оценка.

• Домашен социален патронаж

Социалната услуга осигурява ежедневно, в рамките на работната седмица топла храна за потребителите включваща супа, основно ястие и десерт. Капацитетът и е 150 лица. Обслужват се възрастни хора в пенсионна възраст и хора с увреждания в общинския център и селата Честименско, Каблешково, Кочмар, Безмер, Жегларци, Полковник Савово, Нова Камена и Кладенци. Услугата се финансира чрез общинския бюджет и месечни потребителски такси. През 2015г. бе разширен обхватът на потребителите и населените места, в които услугата се предоставя – Коларци, Сърнец, Ангеларий, Оногур, Балик, Главанци, Градница, Жегларци, Божан, Поп Груево. Общият брой потребители към 31.12.2015г. на ДСП в община Тервел е 208.

• Клубове на пенсионера

През 2012г. броят на клубовете на пенсионера в общината се увеличи с още един в с.Нова Камена. В петте клуба членуват 120 души. Към клубовете са сформирани групи по интереси. Най-активни са женските състави за автентичен фолклор. Показател за усърдната им работа

са получените отличия. Общинска администрация подкрепя и финансово обезпечава всички инициативи на клубовете.

5.2.5 Функционално приоритетно направление 5: Развитие на човешките ресурси.

Развитието на човешките ресурси за предоставяне на социални услуги е разгледано по-долу в т.6

5.2.6 Функционално приоритетно направление 6: Изграждане на междуобщинско партньорство и междусекторно сътрудничество.

Можем да отбележим, че вече са налице множество плодове от дейността на МИГ“Тервел-Крушари“, а те се дължат на вложените умения, знания, енергия, мечти на не малко служители от общинските администрации на Тервел и Крушари, както и на представители на бизнеса, земеделски производители, физически и юридически лица.

Благодарение на техния труд се случват, модернизират съществуващите и новоразкриващите се социални услуги. Посредством осъществените проекти на МИГ“Тервел-Крушари“ се реновираха сградите на трите центъра за социално-здравни услуги, оборудваха се помещенията им /вкл. кухните-майки/, закупиха се специализирани автомобили за разнос на храна, 16-местен микробус за възрастните хора в ДСХ“Радост“, създаден бе разсадник за трудотерапия, изградена бе външна сцена в гр.Тервел за изява на „малки и големи“ участници в образователни институции, самодейни състави, клубове, школи, ансамбли.

Като високоефективен пример за междусекторно сътрудничество с постигнати отлични резултати по предоставени качествени, почасови, индивидуални услуги за ползвателите и паралелно повишен административен капацитет по управление на социалната услуга“Личен асистент“ с гордост посочваме петгодишното ни партньорство с Агенцията за социално подпомагане в лицето на:

- служителите на дирекция“Социално подпомагане“ гр.Тервел
- служителите на регионална дирекция“Социално подпомагане“ гр. Добрич
- служителите на дирекция“Анализ, административно и информационно обслужване“ на АСП гр.София

участвали и участващи в реализацията на проектите“Подкрепа за достоен живот“ и „Нови възможности за грижа“ по ОП РЧР.

• Центрове за социално-здравни услуги – новоразкрити местни услуги 2014-2015г.

Кметският екип обсъждайки множество фактори взе решение, подготви и разкри три центъра за социално-здравни услуги, които по своята същност представляват **иновативни смесени услуги**. Два от тях обхващат населени места в най-отдалечените райони на община Тервел – Коларци и Нова Камена. Третият включва населението на селата Божан и Поп Груево. Центъра за социално-здравни услуги за района на селата Коларци, Балик, Оногур, Ангеларий и Сърнец бе открит през декември 2014г. Дейностите му стартираха през януари 2015г. Същият осигури храна за учениците от ОУ”Д-р Петър Берон”, децата от детската градина и 35 потребители на домашен социален патронаж/ДСП/ от Балик, Ангеларий и Коларци. В кухнята майка се приготвят закуски и топли обяди по тристепенни менюта за три възрастови групи. В медицинските кабинети на стоматолога и личния лекар, разположени на вторият етаж на центъра ежесечно се обслужват десетки пациенти от района.

През 2015г. за първи път отвориха врати още два нови центъра за социално-здравни услуги в Нова Камена и Поп Груево. Сградите разполагат с медицински кабинети, манипулационни, стаи с компютърно оборудване, кухненски и складови помещения. От юли месец кухнята майка на центъра за социално-здравни услуги/ЦСЗУ/ в с.Нова Камена приготвя храна за 36 потребители на домашен социален патронаж от селата Каблешково, Нова Камена, Кладенци, Главанци и детските градини в Градница, Каблешково, Н.Камена. Топлата храна за ползвателите на ДСП в селата Божан и Поп Груево се приготвя в кухненски блок - Тервел. Общия брой на лицата, ползващи услугата от 01.12.2015г. в двете населени места е 17.

Финансирането на услугите се осигурява от общинския бюджет. Трите центъра покриват предоставянето на медико-социални грижи за общо 12 населени места. Ще се планират дейности и услуги в новата Стратегия 2016-2020г., които ще допълнят и надградят новосъздадените ЦСЗУ.

6 Оценка на ресурсите за развитие на социални услуги в областта и общините

6.1 Анализ на човешките ресурси за предоставяне на услуги

Една от предпоставките за ефективност на социалните услуги е наличието на квалифициран и мотивиран персонал. Развитието и обучението на човешките ресурси в тази област е важна предпоставка за предлагането на качествени социални услуги.

Персонал за управление на социалната сфера – общинска администрация и ДСП

Дейностите по административното и финансово управление на социалните услуги в общинска администрация Тервел са разпределени между служителите в съществуващите дирекции, отдели и се координират от ресорния зам.кмет. Обособени са дирекция „Човешки ресурси, социални услуги и екология“ и отдел „Социални дейности и програми за трудова заетост“, които генерират и управляват социалните услуги. В дирекцията работят 5-ма служители, ангажирани професионално със социални дейности и услуги и един счетоводител, осигуряващ финансовото отчитане на изпълняваните социални проекти по оперативни и национални програми.

Дирекция „Социално подпомагане“ гр.Тервел е териториално структурно звено на Агенцията за социално подпомагане, разположена в общинския център с разкрити отдели „Социална закрила“ и „Закрила на детето“.

Персонал за предоставяне на социални услуги

Управленските екипи осъществяващи предоставянето на социални услуги непрекъснато израстват професионално, преминавайки през обучения и прилагайки добри практики на екипи с дългогодишна практика. В отдел „СДПТЗ“ се трудят 14 специалиста, покриващи услугите „Домашен социален патронаж“ и „Обществена трапезария“. Екипът на ДСХ „Радост“ е 12-членен и включва директор, социален работник, домакин, кухненски работник, огняр, трудотерапевт, медицински сестри, санитарки.

Основен дефицит за разкриването на нови социални услуги ще е обезпечаването им с медицински специалисти. В дирекция „Бюро по труда“ гр.Тервел за отчетния период има регистрирано само едно безработно лице с необходимото образование. Голяма част от медицинските сестри са в предпензионна възраст, не малка част се устрои в областните болници. Оказва се, че специалностите медицинска сестра, медицински лаборант, рехабилитатор са изключително неатраaktivни сред младите хора, завършили средно образование в общината през последните няколко години. Проблемата е изключително сериозна и с времето само ще се задълбочава, като нерешаването му ще доведе до невъзможността да се предлагат на територията на общината качествени медико-социални услуги.

Проведени са 156 обучения на служители администриращи и предоставящи социални услуги, включително наети лица, изпълняващи длъжността личен асистент.

6.2 Финансов анализ на дейностите на община Тервел

Общинският бюджет е важен източник на средства като приходите през последните години нарастват, но към момента се ползва главно в сферата на образованието, културата,

Планиране на социалните услуги в област Добрич 2016-2020г.

социалните дейности, благоустрояване и опазване на околната среда. През изминалия планов период 2007-2013 година са привлечени значителни средства от външни финансови източници, оперативните програми на ЕС и др.

Постигането на годишните цели и запазване на стабилно финансово състояние на община Тервел зависи в много голяма степен от ефективното, икономично разпределение и разходване на финансовите ресурси и спазване на бюджетната дисциплина. В конкретна връзка с настоящия анализ по-долу са разгледани планираните в общинския бюджет за 2016г. средства за образование, здравеопазване и социална политика.

Функция „Образование“

Предвидените средства за функцията са в размер на 4 805 542 лв.

От тях за текущи разходи, както следва:

- за делегирани държавни дейности - 4 282 018 лв., от които 27 000 лв. за капиталови разходи
- за общински дейности - 417 624 лв., от които 44 000 лв. за капиталови разходи
- за държавни дейности, дофинансирани с общински приходи -105 900 лв.

Във функция "Образование" за делегираните от държавата дейности са разчетени средства за заплати, други възнаграждения, осигурителни вноски от работодателя, средства по Закона за безопасни и здравословни условия на труд и за квалификация на педагогическия персонал. В дейност „Целодневни детски градини и обединени детски заведения"(ЦДГ и ОДЗ) се планират и отчитат разходите за обучението и възпитанието на децата от 1 до 6 г. Те включват средствата, определени на база стандартите за дете в група към ОДЗ, дете от 3 до 4 г. в ЦДГ и дете в подготвителна група (на 5 и 6 г.) в ЦДГ. Планирани са средства за заплати, други възнаграждения на персонала, осигурителни вноски, средства за квалификация на педагогическия персонал, СБКО и средствата по Закона за здравословни и безопасни условия на труд, издръжка-средствата за осигуряване условия за обучението и възпитанието на децата, за квалификация на педагогическия персонал. Предвидените средства по единни разходни стандарти за 2016г. са в размер на 1 104 579 лв. Общо разходите в ДД ЦДГ с включените преходни остатъци са в размер на 1 114 589 лв., в местни дейности - 353 050 лв. и в дофинансиране на делегираните от държавата дейности - 35 000 лв., или общо дейност ЦДГ - 1 502 639 лв. В дейност "Подготвителна група в училище" са планирани средства по ЕРС в размер на 13 955 лв. и преходен остатък в размер на 659 лв. Общо планираните средства са в размер на 14 614 лв. и представляват текущите разходи за децата от целодневни или полудневни подготвителни групи към училище. Такава група има в НУ "Христо Ботев" с. Каблешково. Стандартът за дете в подготвителна група към детска градина включва разходите за персонал и за издръжка или по точно - средства за осигуряване условия за обучението и възпитанието на децата, за квалификация на педагогическия персонал, за СБКО, за представително облекло на педагогическия персонал и средства по Закона за здравословни и безопасни условия на труд. Към единните разходни стандарти в тези дейности се включват средствата, получени по добавките за подпомагане храненето на децата от подготвителните групи и за децата на ресурсно подпомагане, интегрирани в ЦДГ и преходните остатъци от 2015г. В дейност "Общообразователни училища" са планирани всички разходи на училищата на територията на община Тервел. Средствата по единните разходни стандарти за ученик се разпределят чрез формула и се включват в бюджетната дейност, в която се отнася училището. Директорът на училището може да извършва компенсирани промени по плана на приходите и разходите, в т.ч. и по дейности. Промените, следва да се извършат при режим на уведомяване на първостепенния разпоредител с бюджетни кредити за това.

В тази дейност са планирани средства в размер на 3 137 815 лв.

През 2016 г. допълнително над средствата по единните разходни стандарти в училищата се включват и средствата по добавките за:

Планиране на социалните услуги в област Добрич 2016-2020г.

а/ подпомагане храненето на учениците от I до IV клас;

б/ учениците на ресурсно подпомагане, интегрирани в училище;

в/ средства за целодневна организация на учебния ден за обхванатите ученици от I, II, III, IV, V и VI клас и учениците в средишните училища;

г/ за подобряване на материално-техническата база на училищата за ученик в редовна форма на обучение.

д/средства за ученици на самостоятелна форма на обучение;

е/ средства за стипендии, предоставяни по реда на ПМС № 33 от 2013 г. за условията за получаване на стипендии от учениците след завършване на основно образование

В единните разходни стандарти по образование не се включват средствата за учебници и учебни помагала за децата от подготвителните групи и за учениците до VII клас, за закрила на децата с изяви дарби, за безплатния превоз на учениците до 16-годишна възраст, за компенсиране на част от транспортните разходи на педагогическия персонал, за финансиране на здравни кабинети в училища и детски градини, за спорт за всички.

Освен средствата по единни разходни стандарти и добавките към тях са определени допълнителни средства **за извънучилищни дейности в размер** на 20 000 лв. Тези средства се разпределят без формула от ПРБК и с тях се финансират извънучилищните дейности в ИУД.

Запазва се възможността реализираните в края на годината икономии от средствата за финансиране на делегираната от държавата дейност "Общобразователни училища" да остават като преходен остатък по бюджета на общината и да се използват за финансиране на същите дейности, включително и за инвестиционни разходи.

Със Закона за народната просвета - чл.41 а, ал.3 трайно са определени изискванията за разпределението на средствата за образование. Формулите за всяка една отделна дейност се утвърждават в срок до 28 февруари, след обсъждане, като се запазва ограничителния процент от 80 на сто за основните компоненти. Съгласно чл. 41 а, ал. 6, първостепенните разпоредители с бюджет, финансиращи училища, детски градини и обслужващи звена като част от допълнителните компоненти по формулата за съответната дейност задължително определят добавка за условно-постоянни разходи в минимален размер, определян ежегодно с постановлението за изпълнението на държавния бюджет, които за 2016 г. са както следва:

- за училище - 27 000 лв.

- за детска градина -17 000 лв.

Първостепенните разпоредители с бюджет утвърждават бюджетите на училищата, в съответствие с разпределението на средствата по стандарти и добавки, извършени по реда на чл. 41 а от Закона за народната просвета.

В Държавна дейност „Извънучилищни дейности“ са планирани разходите за заплати и задължителни осигурителни вноски на педагогическия персонал в размер на 20 000 лв. Недостигът от средства за дейността са планирани в ДД „Извънучилищни дейности“-дофинансиране с общински приходи, които са в размер на 25 900 лв. Средствата за издръжка на дейността са планирани в общински дейности и са в размер на 13 100 лв.

Планирани са средства за дофинансиране на безплатния превоз на ученици до 16 годишна възраст, разходите за училищните автобуси и безплатния превоз на учителите в държавните дейности в размер на 40 000 лв.

В местните дейности са планирани разходите за издръжка в дейност „ЦДГ“, включително и

Планиране на социалните услуги в област Добрич 2016-2020г.

храненето на децата, разходите за издръжка в дейност „Извънучилищните дейности" и дейност "Други дейности по образование".

Във функция „Образование" са предвидени капиталови разходи в размер на 27 000 лв. в дейност "Общообразователни училища" за проектиране и авторски надзор на спортни площадки в три училища и физкултурни салони в четири училища. Предвидени са капиталови разходи в размер на 44 000 лв. в дейност „ЦДГ" за проектиране и авторски надзор на две детски градини и устройване на кухненски блок в ЦДГ с. Зърнево.

Функция "Здравеопазване"

Всичко за функцията са разчетени 491 049 лв. В това число:

- за делегираните от държавата дейности - 253 819 лв.
- за общински дейности - 221 350 лв.
- за държавни дейности, дофинансирани с общински приходи - 15 880 лв.

Във функция "Здравеопазване" за делегираните от държавата дейности са осигурени средства за заплати, други възнаграждения и плащания на персонала и осигурителни вноски от работодателя за дейностите "Детски ясли, детски кухни и яслени групи към ОДЗ", "Здравни кабинети в детски градини и училища" и "Други дейности по здравеопазването". В дейност "Други дейности по здравеопазването" се планират и отчитат средства за здравните медиатори, чието разпределение по общини става по предложение на Министерство на здравеопазването. За община Тервел са отпуснати средства в размер на 13 960 лв. за дейността на двама здравни медиатора. Към дейността е включен и преходния остатък от 2015 г. Тук се отчитат и допълнително отпуснатите средства по предложение на общините за пътните разходи на правоимащите болни и командировките на експертите от ТЕЛК при освидетелстване на лица, живеещи на територията на общината. Средствата по стандарт за ДД „ПДЯ" са в размер на 120 770, а за „Здравни кабинети" - 109 102 лв. В дофинансиране са планирани недостига за заплати и осигурителни вноски на заетите в дейност „ПДЯ" в размер на 15 880 лв.

В общинските дейности са планирани разходи за издръжка на ПДЯ, субсидии за осъществяване на болнична помощ за Медицински център ЕООД гр. Тервел в размер на 150 000 лв., други дейности по здравеопазването. Общо планираните разходи във функцията са 221 350 лв.

Функция "Социално осигуряване, подпомагане и грижи".

Всичко за функцията са разчетени 490 637 лв. В това число:

- за делегираните дейности - 161 350 лв.
- за делегирани дейности, дофинансирани с местни приходи - 40 500 лв.
- за общински дейности - 288 787 лв., от които 27 000 лв. за капиталови разходи

В тази функция са планирани разходите за издръжка на Домашен социален патронаж, издръжката на центровете в с. Коларци, с. Нова Камена и с. Поп Груево, издръжката на 5 броя клубове на пенсионера, разходите за издръжка на Дома за стари хора с 25 броя обслужвани лица и разходи за дофинансиране на програмите за временна заетост. Дофинансирани са и разходите за горива за Дома за стари хора. Предвидени са капиталови разходи в размер на 27 000 лв. за основен ремонт на клуб на пенсионера - с. Безмер и проектиране и авторски надзор на център за социални услуги в с. Безмер и ДСП в гр. Тервел.

Предоставените през годината целеви средства за дейността на обществените трапезарии ще се планират и отчитат в общинска дейност "Други служби и дейности по социалното осигуряване, подпомагане и заетостта". В държавна дейност „Други служби и дейности по социалното

осигуряване, подпомагане и заетостта", в разходен параграф 42-19 „Други текущи трансфери за домакинствата" ще се отчитат възстановените изразходвани средства за изплащане на присъдена издръжка и средствата за компенсации за безплатни и намалени цени на пътувания на военноинвалиди, ветерани и военнопострадали.

7 Заключение и препоръки

7.1 Основни изводи от ситуационния анализ и оценката на потребностите

Потенциали

- Благоприятна за естественото възпроизводство полова структура;
- Задържане на населението в селата и ограничаване на обезлюдяването, подобряване достъпа до заетост, намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване чрез местни инициативи и проекти;
- Осигуряване на по-добри възможности за реализация на лицата от различните етнически групи и интегрирането им, особено на ромската, чрез пълноценно използване на алтернативни европейски средства;
- Подобряване на образованието чрез инициативи и мероприятия в посока намаляване на отпадналите ученици, редуциране броя и дела на населението с основно и по-ниско образование и активно социално приобщаване;
- Внедряването на добри практики в сферата на социалните услуги и образованието чрез междусекторно, транснационално сътрудничество и междуобщинско партньорство;
- Водена стабилна финансова политика при управлението на всички дейности и услуги в община Тервел;
- Наличие на свободен сграден общински фонд, който би могъл да се реновира и използва за разкриване на нови социални услуги или разширяване териториалния обхват на настоящите;

Проблеми

- Постоянното население на общината намалява, макар и не рязко. Намалява естественият прираст вследствие траен спад на раждаемостта и увеличение на смъртността. Промените в тази тенденция са във висока степен функция на социално-икономическите процеси;
- Важен фактор в демографската характеристика е механичният прираст, вследствие, на който темповете на намаляване на населението са по-ниски от прогнозните;

- Около 70 % от населените места са с регресивна или стационарна възрастова структура. В тези населени места е налице процес на застаряване на населението. Трайна е тенденцията към намаляване на дела на населението в подтрудолюбна възраст в общината като цяло;
- Урбанизацията на населението е в процес на затихване и установяване в константна величина. Като резултат от вече протеклия процес на урбанизация е налице сериозна неравномерност в териториалното разпределение на населението;
- Високият дял на лицата с ниско образование, без специалност и професия оказва неблагоприятно въздействие върху икономическата активност;
- Икономическата активност се характеризира с неравномерна заетост, дължаща се в голяма степен от временни фактори (програми за временна заетост, сезонност на земеделските дейности и обслужване на туризма в черноморските селища на областта).

7.2 Изводи за наличните социални услуги:

- Съотношението между услугите в общността и специализираните институции в община Тервел е 4:1 в полза на социалните услуги предлагани в общността.
- Предоставяните услуги в семейна среда са две – „Личен асистент“ и „Домашен социален патронаж“, липват услуги резидентна грижа.
- Всички услуги в общността, развивани през предходните години по различни проекти са с временен характер, невъзможност за обхващане на всички нуждаещи се, поради ограниченията на финансовите ресурси, разпределяни за община Тервел /като много често са пренебрегвани реалните и нужди/
- По отношение на териториалното разположение на услугите и наличието на многобройна рискова група не се наблюдават изкуствено съществуващи услуги, които да не посрещат конкретни нужди в общността, напротив чувства се нужда от разкриването на нови социални услуги за деца, младежи, родители и възрастни хора.
- Съществуващите услуги за деца и възрастни лица имат нужда от разширяване на достъпа до тях, което ще обезпечи не само пълния капацитет на услугите, но ще подобри значително качеството на предлаганите дейности в тях.
- Спектъра от социални услуги не е голям, но към момента обхваща най-многобройните рискови групи.
- Социалните услуги предоставяни в домашна среда/личен асистент, социален асистент, домашен санитар/ са едни от най-предпочитаните. За съжаление имат краткосрочен характер, реализират се основно, чрез одобрени проекти по ОП РЧР; отпаднаха, като дейности делегирани от държавния бюджет, явно се очаква от общините да ги финансират като местни дейности; за община Тервел към настоящия момент това е невъзможно.
- Разработени са и непрекъснато се разнообразяват общинските мерки и политики за достъп до образование и социални услуги.

Планиране на социалните услуги в област Добрич 2016-2020г.

- В общината липсват външни доставчици на социални услуги.
- Човешкият ресурс за управление на социалната сфера и този предоставящ социални услуги по отношение на броя и видовете социални услуги е оптимизиран, отчита се професионално израстване и увереност в усвоените знания и умения. Единствено при осигуряването на помощен персонал с медицинско образование – мед.сестри, рехабилитатори, лаборанти е констатиран дефицит.
- За анализирания период не са настанявани деца в специализирани институции.
- Идентифициран е дефицит от услуга за хора с психически увреждания, които са останали сами, без близки, които да се грижат за тях.
- Завишен капацитет и териториален обхват на услугите домашен социален патронаж, обществена трапезария, личен асистент спрямо 2010г.
- Разкрити нови иновативни смесени услуги в центровете за социално-здравни услуги, които тепърва ще се надграждат и допълват.

7.3 Препоръки насочени към областното планиране на социалните услуги до 2020г.

- Необходимо е да се развие максимално широко партньорство и включване на всички заинтересовани страни в разработването на Областната стратегия за социалните услуги 2016-2020г. Такъв тип комплексна интервенция може да бъде иницирана и осъществявана със съвместните усилия на областна и общинските администрации, териториалните поделения на АСП, АЗ, ДАЗД, общинските съвети, доставчиците на услуги, НПО на областно и общинско ниво, потребители на социални услуги.

- При планирането на социалните услуги до 2020г. да се включат такива, които да осигурят:

- развитието на максимално широк спектър от услуги за семействата в риск с цел превенция на отделянето на децата от семействата.
- подобряване комуникацията между децата, жертви на домашно насилие, семействата с агресивно поведение на родителите и персонала на детските градини, училищата и неправителствените организации с цел оказване на допълнителна подкрепа. Ресурсите на образователната система и тенденцията на развитие на извънкласни дейности могат да бъдат използвани за превенция на агресивното поведение. Същевременно самите училища, особено в малките населени места, трябва да бъдат подпомогнати с допълнителна квалифицирана помощ от социалните работници и служителите в ОЗД, при проектирането на извънкласни занимания, насочени към превенция на агресията.
- подпомагане развитието капацитета на неправителствения сектор в малките общини /където липсва/ за участие в разработването и прилагането на местните социални политики, чрез подобро партньорство с местните (общински) власти в процеса на областното планиране на социални услуги и най-вече включването му в доставянето на социални услуги.
- планиране на гъвкави **смесени** /интегрирани/ услуги, ситуирани в общи сгради с възможности за предоставяне на мобилни услуги. Разкриването на множество от различни услуги, всяка от които разполага със сграден фонд, значително утежнява поддръжката им в бюджетите на малките общини от селски тип.
- развитие на междусекторното сътрудничество и общинско партньорство при разкриване или разширяване на социалните услуги в общността.

Планиране на социалните услуги в област Добрич 2016-2020г.

7.3.1 Предложения за включване на услуги в Областната стратегия за развитие на социалните услуги 2016-2020г.

Разширяване обхвата на наличните социални услуги, предоставяни в община Тервел към момента.

1. Домашен социален патронаж - с.Оряк, с.Зърнево
2. Обогатяване на дейностите и услугите предлагани в новоизградените центрове за социално-здравни услуги за районите на Коларци, Нова Камена и Поп Груево.
3. Домашен санитар или помощник
4. Социален асистент
5. Личен асистент
6. Обществена трапезария
7. Общински детски комплекс "Малкият принц"
8. Популяризиране и развитие на приемната грижа в община Тервел

Разкриване на нови смесени услуги

1. Център за социално-здравни услуги в с.Безмер – година на разкриване - 2018г.

Изготвил:

Миглена Василева Иванова – директор дирекция "Човешки ресурси, социални услуги и екология" в община Тервел